

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ
ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

★ ★

ΑΜΦΙΣΣΑ
1978

Ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο ἀπὸ τὴν
 Εταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν
 Ἀμφισσα, Παγουργιά 1
 Τεῦχος 6, Ἀπρίλιος - Ιούνιος 1978
 Ὅπερα γιὰ τὴν ὥλη: Δημήτρης Ἰωάν. Κολοσός
 Ὅπερα τυπογραφείου: Γεώργιος Μπρουζιώτης
 Κωλέττη 4 - Αθῆναι - Τηλ. 36.33.138

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δημήτρης Ἰωάν. Κολοσός, πρόεδρος Ε.Φ.Μ.
 Ἰωάννης Λακαφώσης, ἀντιπρόεδρος Ε.Φ.Μ.
 Δημήτριος Παπανικολάου, γραμματεὺς Ε.Φ.Μ.
 Εὐγενία Γερολυμάτου, ταμίας Ε.Φ.Μ.
 Νικόλαος Δρόλαπας, ἔφορος Ε.Φ.Μ.
 Ἀγτώνιος Κουτσικούρης, μέλη Δ.Σ. τῆς Ε.Φ.Μ.
 Γεώργιος Κουλοβατιανός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

— Ἐπικαιρότητες, Δ.Ι.Κ.	Σελ.	1/125
— Ἡ Νομικὴ Διάταξις τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος τῆς 15 Νοεμβρίου 1821, Εὐθυμίου Ἀγ. Δρόλαπα	>	7/131
— Τὰ Πανηγύρια χθὲς καὶ σήμερα, Χαρ. Μαστρογιάννη	>	13/137
— Ἡ Ἀμφισσα στὸν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (1914— 1918) (ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο ἡμερολόγιο τοῦ πατέρα μου Ἰωάννη Δρ. Κραβαρτόγιαννου), Δρόσου Κραβαρτό- γιαννου	>	15/139
— Ὁ Παραλιακὸς Δρόμος, Δημ. Παπανικολάου	>	17/141
— Ληστὲς στὴν Τοπόλια, Γεωργ. Ν. Κουτσούλενη	>	20/144
— Ἡ Ἡμέρα τῆς Μητέρας, Παναγιώτη Ζήσιμου	>	23/147
— Ὁ Λυκοτόμαρος, Μήτους Ἐλατου	>	24/148
— Ἡ Κλεφτόδρυση, τοῦ Δωριέα	>	28/152
— Χαράλαμπος Στέφος, Ἀναδρομικὴ Ἐκθεση Ζωγραφ- ικῆς. (Ἐντυπώσεις καὶ κρίσεις), τοῦ Δρόσου Κραβαρ- τόγιαννου	>	30/154
— Ἀπὸ τὴ δραστηριότητα τῆς Εταιρείας	>	32/156

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

‘Απ’ ὅσα ὁ Ταχυδρόμος μᾶς φέρνει

Δημοσιεύουμε τὴν παρακάτω ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κυνηγετικὸν Σύλλογον Ἀμφίσσης, ποὺ κοινοποιήθηκε καὶ σὲ μᾶς, χωρὶς κανένα σχόλιο. Εἶναι τόσο δρήσης οἱ διαπιστώσεις καὶ τόσο εὔστοχες οἱ ὑποδείξεις, ώστε περιττεύει κάθες τι παραπέρα. Ἐκφράζουμε μονάχα τὴν εὐχὴν νὰ ληφθεῖ σοθαρὰ ὑπόψη τῶν ἀρμοδίων, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου μας καὶ τὴν προστασία τῆς παγίδας του.

Πρὸς τὸν

Κυνηγετικὸν Σύλλογον Ἀμφίσσης

Ἐν ταῦθα

”Αμφίσσα, 2 Μαΐου 1978

Μὲ τὸ σημείωμά μου τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς γνωρίσω τὰ ἀκόλουθα:

“Οσοι ζοῦν κοντά στὴ φύση (ἀγρότες, κτηνοτρόφοι, κυνηγοί, φυσιολάτρες κλπ.), ἀλλὰ καὶ οἱ περιπατητὲς τῆς Κυριακῆς, διαπιστώνουν, μὲ δυσάρεστη ἔκπληξη, ὅτι τὰ κάθε λογῆς πουλιὰ τοῦ τόπου μας, ποὺ ἔδω καὶ μερικὰ χρόνια ἄρχισαν νὰ λιγοστεύουν, ἐφέτος ἔξαφανίστηκαν κυριολεκτικά. Χάθηκαν τὰ τσιχλοκότσυφα πού, κατὰ χιλιάδες, πλημμύριζαν ἄλλοτε τὸ «λόγγο» καὶ σὲ κάθε βῆμα πετιόνταν δέκα - δέκα. Παρὰ τὴν φετεινὴ βαρυχειμωνιὰ ὃ ἀριθμός τους ἦταν πολὺ μικρός. Πάνε, ἀκόμα, τὰ μικροπούλια (τσώνια, κοκκινολαίμια, τρυποφράχτες κλπ.), ποὺ ἡ πληθώρα τους, κοπάδια ἀτέλειωτα, ἔδινε ζωὴ στὴν νεκρὴ φύση τὶς παγερὲς μέρες τοῦ χειμῶνα. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μὲ τὰ γαρδέλια, τοὺς φλώρους, τοὺς κρασοπούλους, τοὺς κοκκινόκωλους, τοὺς ἀσπρόκωλους κλπ. καὶ τὰ χαρούμενα κελαϊδίσματά τους, ποὺ ὑμνοῦσαν τὴν ἀνοιξην, πάψαν ν' ἀκούγονται. Ἄραια καὶ ποῦ βλέπει κανένας τώρα μερικὰ ἀπ' αὐτά, θλιβερὰ ἀπομεινάρια ἀπ' τὸν ἄλλοτε πλούσιο καὶ πολυποίκιλο φτερωτὸ κόσμο τῆς περιοχῆς μας.

Ἡ διαπίστωση αὐτή, ἐνδεικτικὴ μιᾶς ὅχι δρθῆς ταχτικῆς ἀπέναντι στὴ φύση, εἶναι ἀνησυχητικὴ καὶ πρέπει νὰ ἀπασχολήσει σοθαρὰ ὅλους τοὺς ἀρμόδιους καὶ ίδιαίτερα τὸ Σύλλογό μας. Πρέπει νὰ μελετηθεῖ τὸ φαινόμενο τοῦτο, ν' ἀναζητηθοῦν τὰ αἰτιά του καὶ νὰ παρθοῦν, τὸ συντομώτερο, τὰ κατάλληλα μέτρα γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ κακοῦ, προτὸν ἡ περιοχὴ μας μετατραπεῖ σὲ νεκρὴ γῆ. Πρέπει νὰ συνειδητοποιηθεῖ ἀπ' ὅλους, ἀρμόδιους καὶ μή, ὅτι ὁ φτερωτὸς κόσμος — καὶ ἡ πανίδα γενικότερα — δὲν ἀποτελοῦν ἀπλῶς ρωμαντικὸ στοιχεῖο καὶ στολίδι ἐνὸς τόπου, ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἐνεργὸ μέλος τῆς ζωῆς τούτου καὶ ὅτι ἡ ἔξαφάνισή του θὰ δόθηγήσει στὴ διατάραξη τῆς ισορροπίας τῆς φύ-

σεως μὲ πολλαπλές καὶ ἀπροσδιόριστες συνέπειες. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πρέπει νὰ καταβληθεῖ κάθε προσπάθεια γιὰ τὴ διάσωσή του καὶ τὴν προστασία του ἀπ' τὶς ἀνθρώπινες δραστηριότητες, ποὺ τὸν ἔξολο-θρεύουν.

Πρέπει, κατ' ἀρχὴν ν' ἀποφευχθοῦν οἱ ἀλόγιστοι ἀεροψεκασμοί, σὰν ἔκεινον τοῦ περασμένου Ὁκτώβρη, ποὺ ἀφάνισε, κυριολεκτικά, τὰ μικροπούλια. Πρωταρχικό, βέσαια, μέλημα καὶ ἐπιβεβλημένο καθῆκον τῆς πολιτείας εἶναι ἡ προστασία τῶν κολλιεργειῶν καὶ τῆς παραγωγῆς, τοῦ μόχθου δηλαδὴ τοῦ ἀγροτῆ, ἀλλά, παράλληλα μ' αὐτᾶ, ὑποχρέωση ἀποτελεῖ ἡ διαφύλαξη τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς πανίδας τοῦ τόπου στὸν δποῖο ἔτοῦτος ζεῖ. "Ἄς χρησιμοποιοῦνται, λοιπόν, τὰ πλέον ἀβλαβῆ ἐντομοκτόνα καὶ στὴ μικρότερη δυνατὸν ἀναλογία, κάτω ἀπ' τὴν αὔστηρὴ ἐπίθλεψη καὶ στενὴ παρακολούθηση τῶν εἰδικῶν, ὥστε ν' ἀποφεύγονται λάθη ὑπολογισμοῦ ἢ ὑπερβάσεις τῆς δοσολογίας ἀπ' τὸ θοηθητικὸ προσωπικό, πράγματα ποὺ ἐνῶ δὲν προσφέρουν τίποτα στὴν ἐντομοκτονία, ἐπιδροῦν καταστροφικά στὴν πανίδα. Ἀκόμα, ἀς μελετηθεῖ ἡ δυνατότητα, καὶ ἡ ἀπόδοση, τῶν ψεκασμῶν ἀπ' τὸ ἔδαφος, ποὺ πολλές χῶρες ἐφαρμόζουν γιὰ λόγους προφυλάξεως τοῦ περιβάλλοντος.

Κατὰ δεύτερο λόγο πρέπει νὰ καταβληθεῖ κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ σταματήσουν οἱ... ἐπιδράσεις τῶν ξένων κυνηγῶν πού, κάθε Κυριακή, φορτωμένοι ἐκατοντάδες φυσίγγια δ καθένας καὶ ἀρματωμένοι μὲ βαρειές καραμπίνες, ξεχύνονται κατὰ... λόχους στὸ «λόγγο» καί, ἀδιαφορώντας γιὰ τὰ πάντα, σκορποῦν τὸ θάνατο σ' ὅ,τι θρεθεῖ μπροστά τους. "Ετοι ἡ Κυριακὴ μεταβάλλεται σὲ μέρα σφαγῆς καὶ οἱ ἐπόμενες σὲ μέρες σπαραγμοῦ χλιάδων πουλιῶν πού, τραυματισμένα, ἀργοπεθαίνουν. Οἱ ἐπιδρομές αὐτὲς ἔχουν συντελέσει πάρα πολὺ στὴ μείωση τοῦ φτερωτοῦ κόσμου καὶ πρέπει νὰ σταματήσουν μὲ κάθε τρόπο. Πουθενὰ στὸν κόσμο, οὕτε στὴ Μαύρη Ἡπειρο ἀκόμα, δὲν ἐπιτρέπεται τέτοιου εἶδους κυνήγι, ἀν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ κυνήγι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Γι' αὐτὸ ἀς ἀναστεθεῖ σ' ἔνα καλὸ νομικὸ ἢ ἔξεύρεση ἐνὸς κατάλληλου καὶ σύννομου τρόπου γιὰ τὸ σταμάτημά του. "Άς ἀπαγορευθεῖ, στὴν ἀνάγκη, τὸ κυνήγι στὸ «λόγγο» ἢ ἀς ἐφαρμοστεῖ ἡ ἀπαγόρευση καταπατήσεως ἢ φθορᾶς τῆς ξένης ἰδιοκτησίας ἀπ' τὸν κάθε ἀπίθανο καραμπινοφόρο, προκειμένου νὰ ἐκλείψει ἡ μάστιγα αὐτῆ — ἀκρίδα σωστὴ — ποὺ τείνει νὰ ἔξαφανίσει κάθε ἵχνος πουλιοῦ στὸν τόπο μας. Κάθε προσπάθεια γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὀξίζει τὸν κόπο.

Πέρα, βέσαια, ἀπ' τὰ παραπάνω ὑπάρχουν, ἀσφαλῶς, καὶ ἄλλα αἴτια πού, ἐπίσης, πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν καὶ νὰ ἐπιδιωχθεῖ ἡ ἔξουδετέρωσή τους.

Καὶ ὅλα τοῦτα πρέπει νὰ γίνουν τὸ συντομώτερο, προτοῦ ὁ τόπος μας δοκιμάσει τὶς συνέπειες τῆς λαθεμένης ταχτικῆς καὶ τῆς ἀδιαφορίας μας γιὰ τὴ φύση.

Μὲ τιμὴ
ΔΗΜ. Ι. ΚΟΛΟΒΟΣ

Πολὺ ἐπίκαιρο εἶναι, ἔξ ὅλου, καὶ τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

«...Μὲ μεγάλη ἀνυπομονῆσία, ἐδῶ στὰ χωριά, περιμένουμε τὸν ἔρχομό σου (τοῦ περιοδικοῦ) — νὰ μποροῦσε νὰ ἐρχόσουν κάθε μήνα — γιατὶ ἔσυ ἐκφράζεις τὸν παλμὸ τοῦ τόπου μας, τὸν παλμὸ μας. Ἀπὸ οὖνα μαθαίνουμε τὴν πραγματικὴ ἴστορία μας, στὶς σελίδες σου βρίσκομε ζωντανεμένα τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά μας, τοὺς θρύλους καὶ τὶς παραδόσεις μας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνημέρωσή μας στὰ σημερινὰ προσβλήματα. Πολὺ πετυχεμένα τὰ σχόλιά σου. Μᾶς ἵκανοποίησαν τὰ γραφόμενά σου γιὰ τὸν τρόπο ἀναδάσωσης, γιὰ τὰ βουνά μας, ποὺ ἀποψιλώνονται ὅλοι καὶ πιὸ πολὺ — καὶ τὶς ἀνεφάρμοστες ὑποχρεώσεις ἐκείνων ποὺ τὴν προκαλοῦν — γιὰ τὸν ἐλαιώνα τῆς "Αμφισσας, ποὺ καταστρέφεται. Νὰ ισυγκίνησαν, ἄραγε, κανένα ἀρμόδιο;».

» Μὲ τὶς πρῶτες φετεινὲς ζέστες, νὰ καὶ οἱ πρῶτες πυρκαγιὲς στὰ δάση μας, ὅσα ἀπόμειναν φυσικά. Λὲς νὰ ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περυσινά; Λὲς τὰ παθήματα νὰ μὴ μᾶς γίνουν μαθήματα; Λὲς νὰ μὴν προσβληματίστηκαν οἱ ἀρμόδιες ὑπηρεσίες καὶ νὰ πιαστοῦν στὸν ὕπνο πάλι; Λὲς νὰ μὴν ὅργανωθηκαν — καλὰ ἐξοπλισμένες μὲ τὰ χρειώδη καὶ σὲ ἱκανοποιητικὴ ἔτοιμότητα — ὁμάδες σὲ κάθε χωριὸ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς φωτιᾶς; Λὲς νὰ μὴν ἔχει ληφθεῖ πρόνοια γιὰ τὴν στενὴ καὶ συστηματικὴ παρακολούθηση, ὅλο τὸ καλοκαίρι, τῶν δασικῶν περιοχῶν ἀπ' τὰ ἀρμόδια ὅργανα; Λὲς ν' ἀφεθοῦν καὶ φέτος ἀτιμώρητοι ὅσοι, πεζοὶ ἢ ἐποχούμενοι, πετοῦν, μ' ἀδιαφορία, τ' ἀναμένα τσιγάρα τους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, στὸ δάσος ἢ στοὺς δασικοὺς δρόμους; Λὲς νὰ μὴν ἔχει ἀπαγορευθεῖ ἢ ἀσύδοτη καὶ χωρὶς κανένα περιορισμὸ κατασκήνωση δποιουδήποτε μέσα στὸ δάσος; Λὲς νὰ μὴν ἔχουν καθορισθεῖ εἰδικὲς περιοχές, μ' ὅλα τὰ μέτρα πυρασφαλείας, γιὰ τὴν κατασκήνωση τῶν φυσιολατρῶν; Λὲς νὰ μὴν ἔχει ἀπαγορευθεῖ αὐστηρὰ τὸ ἄναμα φωτιᾶς ἀπ' τοὺς ἡμερήσιους ἐκδρομεῖς γιὰ τὸ ψήσιμο φαγητοῦ, ποὺ συχνὰ γίνεται αἵτια πυρκαγιᾶς; Λὲς νὰ μὴν ἔχουν ληφθεῖ μέτρα γιὰ τὴν ἀποψιλωση, ἀπὸ ξεροχόρταρα κλπ., δίπλα στοὺς δρόμους, στὶς προσβάσεις τῶν δασῶν, στοὺς εἰδικοὺς διαδρόμους κλπ.; Λὲς νὰ μὴν ἀναληφθεῖ φέτος εὑρύτατη προσπάθεια διαφώτισης τοῦ λαοῦ, ντόπιων καὶ ξένων, γιὰ τὰ αἴτια ποὺ προκαλοῦν τὴν φωτιὰ καὶ γιὰ τοὺς τρόπους κατάσθεσης, ἀπ' τὸν ὄποιονδήποτε, στὴν ἔναρξή της; Λὲς νὰ μὴν ἀποτελεῖ συνειδητοποιημένη γνώση δλων μας, ὅτι τὰ καταστροφικὰ ἀποτελέσματα τῆς φωτιᾶς θαρύνουν γενηὲς καὶ γενηές; Λὲς, τέλος, νὰ μὴν ἔχει σχεδιαστεῖ αὐστηρὴ ἀστυνόμευση ἀπ' τὴ δασοφυλακή, τὴν ἀγροφυλακή καὶ τὴ χωροφυλακή ὅλοκληρης τῆς ὑπαίθρου, γιὰ τὴν πρόληψη τοῦ περυσινοῦ κακοῦ καὶ τὴν πάταξη κάθε παράθασης;».

» Δέν τολμῶ νὰ πιστέψω τίποτα ἀπ' αὐτά. Κάτι, ἀν ὅχι ὅλα, πρέπει νάχει γίνει. Καὶ ἐλπίζουμε ὅτι, χάρη σ' αὐτά, θὰ περάσουμε φέτος λιγότερο... ζεστὸ καλοκαίρι.»

Φιλικὰ
Μ.Ε.

Σχολιάζοντας τὰ γεγονότα

Ἡ Ἐταιρεία ὑπέδαλε στὸ Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Φωκίδας κ. Χρυσόστομο ὑπόμνημα, δῆπου περιέχονται οἱ ἀπόψεις τῆς σχετικὰ μὲ τὸ μέλλον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Προφήτη Ἡλία Παρνασσίδας. Εὐνόητο εἶναι δtti τὰ προτειγόμενα γιὰ τὴν συγκεκριμένη περίπτωση ἵσχύουν καὶ γιὰ τό, ἐπίσης σημαντικό, Μοναστήρι τῆς Βαρυάκοδας Διωρίδας, ποὺ διατρέχει τοὺς ἵδιους κινδύνους καὶ ποὺ ἡ διαφύλαξη του εἶναι τὸ ἴδιο ἐπιτακτικὴ καὶ ἐπιβεβλημένη.

Καὶ ἀκόμα ἡ Ἐταιρεία φρονεῖ δtti πρέπει γὰρ καταγραφοῦν, μὲ κάθε λεπτομέρεια, δῆλος οἱ εἰκόνες καὶ τὰ κάθε μορφῆς ἀντικείμενα τῶν ἐκκλησιῶν, ἔξωκλησιῶν καὶ μοναστηριῶν σὲ εἰδικὸ μητρῶο καὶ δσα κριθοῦν, ἀπὸ ἐπιτροπὴν εἰδημόγων, δtti ἔχουν καλλιτεχνικὴ ἀξία γὰρ μεταφερθοῦν σ' ἓνα χῶρο, ἐκκλησιαστικὸ μουσεῖο τῆς περισχῆς ἢς ποῦμε, δῆπου καὶ γὰρ διαφυλλάσσονται, μὲ τὴν φροντίδα τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ γὰρ ἐκτίθενται στὸ κοινό, στὴ θέση τους δὲ γὰρ τοποθετηθοῦν ἀντίγραφα τῶν πρωτότυπων.

Τὸ ὑπόμνημα εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

Πρὸς τὸ

Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Φωκίδας

Ἐν ταῦθα

“Αμφισσα τῇ 31.5.78:

Σεβασμιότατε,

Χωρὶς καμμιὰ πρόθεση ἀναμίξεως σὲ θέματα ξένης, γιὰ μᾶς, ἀρμοδιότητας καὶ χωρὶς καμμιὰ διάθεση γιὰ πολυπραγμωσύνη καὶ ὑποδείξεις, ἐπιθυμοῦμε νὰ σᾶς γνωστοποιήσουμε τίς σκέψεις καὶ ἀπόψεις, τῆς Ἐταιρείας, σ' ἓνα θέμα γενικότερου ἐνδιαφέροντος.

Ἄπευθυνόμαστε σὲ σᾶς, ὡς τὸν πλέον ἀρμόδιο, μιὰ καὶ τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Προφήτη Ἡλία Παρνασσίδας, δῆπως διαγράφεται κάτω ἀπ' τίς σημερινὲς συνθῆκες.

Καὶ εἰδικότερα. Κοινὴ εἶναι ἡ διαπίστωση πώς ὁ μοναχισμὸς βρίσκεται πλέον στὴ δύση του καὶ, παρὰ τὶς κάποιες ἀναλαμπές, σὲ λίγο θ' ἀποτελεῖ παρελθόν, γιὰ τὸν τόπο μας τουλάχιστο. Δημιούργημα τῶν Θρησκευτικῶν πεποιθήσεων μιᾶς μακρυνῆς ἐποχῆς καὶ τῆς προσπάθειας γιὰ τὴν κάλυψη διαφόρων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνθίσε γιὰ πολλοὺς αἰῶνες καὶ, μὲ κέντρα δραστηριότητας τὶς δικές του κοινότητες. — τὰ μοναστήρια — πρόσφερε σημαντικὲς καὶ ποικιλόμορφες ὑπηρεσίες στὴν ἀνθρωπότητα. Τώρα δύμως, εἴτε γιατὶ οἱ πεποιθήσεις ἄλλαξαν, εἴτε γιατὶ οἱ ἀνάγκες ἔξελιπαν ἡ καλύφθηκαν ἀπὸ ἀρμοδιότερους φορεῖς, εἴτε, τέλος, γιὰ διοιουσδήποτε ἄλλους λόγους, πῆρε τὸ δρόμο

για τὴν παρακμὴ καὶ τὸ τέλος. Πρῶτος ἀντίκτυπος τοῦ κενοῦ ποὺ ἀφήνει εἶναι ἡ καταστροφὴ τῶν μοναστηριῶν πού, ἔρημα πιὰ ἀπὸ μοναχούς, ἀφέθηκαν στὴ φθορὰ τοῦ χρόνου. Διαλύονται τὰ μοναστήρια τὸ ξένα πίσω ἀπ’ τὸ ὄλλο καὶ μαζί τους, χάνονται καὶ οἱ παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ μας, δσα τουλάχιστο ήταν συνυφασμένα μ’ αὐτά. Ὁ μεγαλύτερος ὅμως κίνδυνος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀπειλεῖ τὴν ὑπόλοιπη κληρονομιά τους, τὴν πολυτιμότερη. Κυψέλες πραγματικὲς τὰ μοναστήρια, ὑπῆρξαν τὰ μέρη ὅπου ἀσκήθηκε κάθε ἀνθρώπινη δραστηριότητα καὶ ὅπου συναθροίστηκαν τὰ ἐπιτεύγματά της, πνευματικά καὶ χειρωνακτικά. Καὶ τί δὲν ὑπάρχει σ’ αὐτά; Ἐδῶ θὰ θρεῖς μεγαλόπρεπες ἐκκλησιές, πανύψηλα καμπαναριά ἀπὸ πέτρα πελεκημένη, πολυόροφα κελλιά μὲ καμάρες καὶ στέγες θολωτές, κτίσματα, γενικά, ποὺ ἀποτελοῦν θαυμάσια, καὶ μοναδικά, δείγματα λαϊκῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐδῶ ὑπάρχουν πλούσιες θιελιοθῆκες μὲ πολλὰ δυσεύρετα θιελία, παλιές ἐκδόσεις καὶ κείμενα χειρόγραφα, περίτεχνα δεμένα, σιγίλια, ἔγγραφα παλιά, ιστορικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀξίας καὶ πολλὰ ἀκόμα ἀντικείμενα. Σ’ αὐτά θὰ θαυμάσεις ἀνεκτίμητης ἀξίας εἰκόνες, σπάνιας τέχνης σκαλιστὰ τέμπλα, ἀγιογραφίες, ἀντικείμενα λατρείας — σταυρούς, ἔξαπτέρυγα, ἐπιτάφιους κλπ. — ποὺ τὸ καθένα ἀποτελεῖ ἐπίτευγμα καλλιτεχνικῆς δεξιότητας καὶ μνημεῖο εύλαβειας καὶ ὑπομονῆς.

Μὰ καὶ ἡ ιστορία τους συμβαδίζει μὲ τὴν ιστορία τοῦ "Εθνους καὶ τὸ καθένα εἶναι δεμένο μὲ κάποιο γεγονός, ἀπ’ τὰ ἀναρίθμητα μέσα στοὺς αἰῶνες, καὶ μὲ τοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴ λευτεριά του.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ σκέψη μας τριγυρίζει ἀνήσυχη στὸ Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία, στὸ σημαντικότερο θρησκευτικό, ιστορικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ μνημεῖο τοῦ τόπου μας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν του, ποὺ ὁλοένα μικραίνει, ἡ εὔκολη πρόσθασή του ἀπὸ διαρκῶς αὐξανόμενο ἀριθμό, δύσκολα πλέον ἐλεγχόμενων, ἐπισκεπτῶν καὶ οἱ ἀλεπάλληλες λεηλασίες μοναστηριῶν καὶ ἔξωκλησιῶν ἀπὸ ἀδίστακτους ἀρχαιοκάπηλους δημιουργοῦν τὶς ἀνήσυχίες μας. Καὶ δικαιολογημένα γιατὶ δὲν εἶναι πολὺ παλιὰ ιστορία ἡ προσπάθεια ἀποσπάσεως τεμαχίου ἀπὸ τὸ τέμπλο τοῦ Προφήτη Ἡλία ἀπὸ ξενικῆς καταγωγῆς ἐπισκέπτες, οὕτε ἡ ἀρπαγὴ τῆς Παναγίας τοῦ Κουτσουροῦ.

Τὸ θέμα τοῦτο ἀπασχόλησε τὴν Ἐταιρεία ποὺ ἐνδιαφέρεται ζωηρὰ γιὰ τὴ διαφύλαξη τῶν μνημείων τῆς περιοχῆς μας. Μελέτησε δσα δεδομένα ἔχει ὑπόψη της, ἔξέτασε τὶς σημερινὲς δυνατότητες, συμβουλεύτηκε μερικούς ἀπ’ δσους ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ παρόμοια θέματα καὶ κατάληξε στὶς παρακάτω προτάσεις - λύσεις:

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΩΤΗ: "Αμεση ἐπιδίωξη, μὲ τὴν προσφορὰ ισχυρῶν κινήτρων, γιὰ τὴν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μοναχῶν, ἐπωφελούμενοι ἀπ’ τὴν τάση γιὰ μοναχισμὸ ὑψηλοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου, ποὺ παρα-

τηρήθηκε τελευταία, ή πρόσληψη μοναχῶν - φυλάκων ἀναγνωρισμένοι ψῆθους καὶ ἐντιμότητας. Ἡ μετατροπή του σὲ μοναστήρι καλογραῖῶν, μὲ διάφορες μορφές οἰκοτεχνίας, γιὰ τὴν ἔξασφάλιση οἰκονομικῶν πόρων, θεωρεῖται ὡς ἡ ἔσχατη ἐπιδίωξη.

Ἡ πρόταση τούτη κρίνεται ὡς λιγότερο πρόσφορη καὶ τ' ἀποτελέσματά της δὲν προβλέπονται μακροχρόνια.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ἐνακήρυξη τῆς περιοχῆς σὲ περιοχὴ ἴστορικῆς σημασίας καὶ τοῦ Μοναστηριοῦ σὲ διατηρητέο μνημεῖο. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, παράλληλα μὲ τοὺς ὁσουσδήποτε μοναχούς, θὰ τοποθετηθοῦν φύλακες καὶ θὰ ληφθεῖ μέριμνα γιὰ τὴν καλλίτερη συντήρηση καὶ τὴν ἐπιμελέστερη διαφύλαξη του, ὅπως ἔγινε μὲ τὸ Μοναστήρι τοῦ Ὁσιού Λουκᾶ Βοιωτίας καὶ ἄλλα.

Ἡ πρόταση τούτη κρίνεται ὡς πλέον πρόσφορη καὶ τ' ἀποτελέσματά της προβλέπονται μακροχρόνια καὶ ἵκανοποιητικά, παρὰ τὶς κάποιες ἀλλαγὲς ποὺ θὰ ἐπέλθουν.

Πιστεύουμε ὅτι, ὅποιαδήποτε πρόταση καὶ ἀν ἐφαρμοστεῖ, θὰ ἔξασφαλίσει τὸ Μοναστήρι ἀπ' τὴν φθορὰ καὶ τὴν λεηλασία.

Πέρα δημος ἀπὸ τοῦτα, ἡ ὅποια ἄλλα κριθοῦν ἀποδοτικότερα, γιὰ τὸν παραπάνω σκοπό, ἀναγκαῖα θεωροῦνται καὶ τ' ἀκόλουθα:

1) Ἀποκατάσταση τῶν ἐρειπωμένων κελλιῶν στὴν πρότερη μορφὴ τους καὶ ἀφαίρεση τῶν μεταγενέστερων κτισμάτων, μέσα καὶ ἔξω ἀπ' τὸ Μοναστήρι, ποὺ ἀλλοιώνουν τὴν ἀρχιτεκτονικὴ μορφὴ καὶ παραβλάπτουν τὴν αἰσθητικὴ του.

2) Συμπλήρωση τῆς λιθοστρώσεως (καλντερίμι) τῶν αὐλῶν καὶ ἐπισκευὴ τῆς σκιάδος (κιόσκι) στὴν κεντρικὴ αὐλὴ του.

3) Συντήρηση καὶ διαφύλαξη ἀπὸ κάθε φθορὰ καὶ κίνδυνο τοῦ περίφημου ξυλόγλυπτου τέμπλου, ἀφοῦ ἀφαιρεθεῖ ἀπ' αὐτό, ὅτι τὸ ἀλλοιώνει ἡ τὸ ἀποκρύθει.

4) Τοποθέτηση συστήματος συναγερμοῦ γιὰ προφύλαξη ἀπὸ περίπτωση κλοπῆς ἡ γενικὰ κρύφιας εἰσόδου στὸ καθολικό.

5) Ὑποχρεωτικὴ στάθμευση τῶν κάθε φύσεως τροχοφόρων στὸ σημεῖο ὅπου ʙρίσκονται τὰ «μνημεῖα», ἡ ὅπουδήποτε ἀλλοῦ, καὶ πάντως μακρυά ἀπ' τὴν εἰσοδό του καὶ τὴν «μάντρα» του γενικά.

6) Εύπρεπισμὸς τοῦ χώρου τοῦ νεκροταφείου καὶ ἐπιδιόρθωση τοῦ παρεκκλησίου του.

7) Κάλυψη μὲ πυκνὴ δεντροστοιχία, γιὰ πλήρη ἀπομόνωση, τοῦ δρόμου ποὺ ὁδηγεῖ στὴ ʙουνοκορφὴ καὶ δημιουργία πάρκου μὲ θαμνοειδῆ καὶ δέντρα τοῦ ʙουνοῦ στὸ χῶρο ποὺ ʙρίσκεται μπροστὰ στὴν εἰσοδο τοῦ Μοναστηριοῦ (παλιὰ ἀλώνια). Ἀνέγερση στὸ πάρκο τοῦτο μνημείου γιὰ τὴν κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ τοποθέτη-

Η ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΥ ΕΛΛΑΣΟΣ

ΤΗΣ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1821

ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΑΝΑΣΤ. ΔΡΟΛΑΠΑ

πτυχιούχου Πολιτικών Ἐπιστημῶν

τ. ἀντιπροέδρου Ε.Φ.Μ.

B'

Δυὸς μῆνες ὅστερα ἀπὸ τὴν ἔκρηξή της
ἡ Ἐπανάσταση εἶχε πάρει τεράστιες δια-
στάσεις. Ἡ ἐξέγερση, πραγματικὸ πιὰ
γεγονός, εἶχε γενικευθεῖ. Ἀπὸ τὸ ἔνα ἀ-
κρο ὃς τὸ ἄλλο, σ' ὅλα τὰ μῆκη καὶ τὰ
πλάτη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου, δὲν ἔμεινε
μηδὲ σπιθαμὴ γῆς χωρὶς ἀναμμένη τῇ φω-
τὶα τῆς ἔξεγέρσεως.

Οἱ τοπικές, ἀρχικά, πολεμικές ἐπιτυχίες
καὶ τὰ κατορθώματα, ὅστερα ἀπὸ τὸ διστα-
ντικό, καὶ ἀναποφάσιστο ἵσως, ἔκπινημα ἔ-
γιγαν τώρα ἔστηκαμός σύσσωμος, ποὺ παίρ-
νει τὸ χαρακτήρα τῆς ἔξογτώσεως τῶν ἀγ-
τιπάλων. (13) Ὁλόκληρο τὸ γένος, κάτω
ἀπὸ τὴν ἴαχὴν «Ἐλευθερία ἡ Θάγατος», βρέ-
θηκε ἀναπάντεχα, καὶ ἀνέλπιστα ἵσως,
μπροστὰ σὲ μιὰ καιγούργια κατάσταση τῆς
ὅποιας ἡ παραπέρα πορεία, μὲ πάμπολα
στοιχεῖα προσδηληματισμοῦ, ἔξαρτιόταν πάρα
πολὺ ἀπ' τῇ σωστῇ, ψυχραιμότερη καὶ με-
θοδικότερη ἀντιμετώπισή της.

Μέσα σ' αὐτὸς τὸν πυρετὸ τῶν ἀγώνων

ση ἀνδριάντων τῶν πρωτεργατῶν τῆς (Ἡσαΐας, Πανουργιᾶς κλπ.).

Μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι τὰ παραπάνω μποροῦν ν' ἀποτελέσουν τὴ
Θάση γιὰ μιὰ παραπέρα, πληρέστερη ἵσως, μελέτη τοῦ θέματος τὰ θέ-
τουμε ὑπ' ὅψη σας.

Καὶ μὲ τὴν εὔκαιρία αὐτὴ ἡ Ἐταιρεία δηλώνει, ὅτι τίθεται στὴ
διάθεσή σας γιὰ τὴν πραγματοποίηση κάθε προσπάθειας, ποὺ θ' ἀνα-
ληφθεῖ γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦτο.

Μὲ τιμὴ

‘Ο Πρόεδρος
ΔΗΜ. Ι. ΚΟΛΟΒΟΣ

‘Ο Γραμματεὺς
ΔΗΜ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

καὶ τὸ γενικότερο κλίμα τῶν ἐπιτυχιῶν
φθάγει στὴν Ἐλλάδα ὁ Δημήτριος Ὑψη-
λάντης (13β). Στὶς 8 Ἰουνίου, κοντά δυὸς
μῆνες μετὰ τὴν ἔναρξη τῆς ἔθνεγερσίας, ἀ-
ποδιδάστηκε στὴν Ὑδρα σὰν πληρεξούσιος
τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου — τοῦ Γεγι-
κοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἀρχῆς (14).

Ἡ ἀφιξὴν του ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴν ἴ-
στορία τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπαγαστάσεως, για-
τὶ ἡ παρουσία του ἀσκησε εὐεργετικὴ ἐπί-
δραση στὴν ὅλη πορεία τοῦ ἀγώνα. Στὶς ἀ-
ποφασιστικές, δύσκολες καὶ, ἀκόμα, ἀδέ-
νηιες ἔκεινες δύρες ὁ ἐρχομός τοῦ Δημητρίου
Ὑψηλάντη ὑλοποιεῖ τὶς ἀσδεστες ἐλπίδες
τοῦ γένους, γιὰ τὴν ὅπαρξη ἀρχῆς καὶ, ἀ-
κόμα, ἔνσαρκώνει τὶς ἀπατηλές, ἔστω,
προσδοκίες του γιὰ μιὰ πλήρη «προστα-
σία» τοῦ ἀγώνα «ὑπὸ μιᾶς μεγάλης καὶ
κραταιᾶς δυνάμεως» (14β), ἀγωνία καὶ ἐλ-
πίδα ἡ δύναμη τῆς ὅποιας — τουλάχιστο
ἡθικὰ — ἀποδείχτηκε τεράστια.

Τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἀρ-
χῆς ἀναγνώρισε, στὴν ἀρχὴ τουλάχιστο,
στὸν Δημήτριο Ὑψηλάντη διάκληρος δ

“Ελληνισμός (15). Αύτὸς ἀλλωστε προκύπτει ἀδίαστα ἀπὸ τὴν ἐγθουσιώδη ὑποδοχήν, τὴν στιγμὴν τῆς ἀφίξεως, τὴν ἀπροφάσιστην ὑποταγὴν στὶς θελήσεις τῆς «Ἀρχῆς» καὶ, ἀκόμα, τὴν ἐλπίδα, ποὺ εἶχε γίνει πίστη, πώς στὸ πρόσωπο ἐγὸς Ὑψηλάντη ὁ ἀγώνας ἀποχοῦσε ἔνα ἀρχηγό, στὴν φροντίδα καὶ τὴν δύναμην τοῦ ὅποιου θὰ μποροῦσαν, ὅλοι: πλέον, γὰρ στηρίζονται καὶ γὰρ ἐλπίζουν τὴν αἰσια ἔκβασην τοῦ ὑπέρτατου ἀγώνα.

Οὗτος δὲ Μαυροκορδάτος, ποὺ στὸ μεταξὺ εἶχε ἀποδιδαστεῖ στὸ Μεσολόγγι, στὶς 21 Ἰουλίου, εἶδε στὸ πρόσωπο τοῦ Ὑψηλάντη τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Ἀρχῆς, τὴν ἕδια τὴν Ἀρχήν, στὴν ὅποια ἔθεσε, ἀδίαστα καὶ ἀπροφάσιστα, τὶς ὑπηρεσίες του. «Ἐγένη λόγῳ» ἔγραψε πρὸς τὸν Ὑψηλάντη τὴν ἐπομένη τῆς ἀφίξεως του στὴν Ἐλλάδα «ἔγώ χρέμομαι ἀπὸ τὰς προσταγάς της, τὰς ὅποιας θεωρῶ ὡς προσταγάς τῆς Πατρίδος».

Οὐαὶ Ὑψηλάντης ὅστερα ἀπὸ τὶς πρῶτες γιὰ τὴ διεξαγωγή, τὴν πορείαν καὶ τὴν ὀργάνωση τοῦ ἀγώνα ἐντυπώσεις, διεβίλεψε τὴν ἀγάγκην καταρτισμοῦ ἐνὸς πολιτικοῦ σώματος ἀπὸ ἀντιπροσώπους, ποὺ γὰρ ἔκφράζει τὴ θέληση τοῦ λαοῦ, πάνω στὸ ὅποιο γὰρ στηρίζει τὴν ἐκλογὴν Κεντρικῆς Διοικήσεως, ὡστε ἡ Ἐπανάσταση καὶ ἀπέναντι τοῦ ἔχθροῦ καὶ ἀπέναντι τῆς Εὑρώπης νὰ ἐμφανίζεται ὅχι σὰν μπουλούκι κατσικοκλεφτῶν, ἀλλὰ μὲ ἐπίσημη πολιτικὴ μορφή. Τὸ ταχύτερο, εἶπε σὲ μιὰ συνομιλία του μὲ τὸ Δεληγιάννη, πρέπει γὰρ σχηματισθεῖ μιὰ Ἐθνικὴ Διοίκηση ἀλλοιώσις κιγδυνεύουμε, χωρὶς αὐτήν, γὰρ χαθοῦμε (17).

Οταν στὸ μεταξύ, στὶς 14 Αὐγούστου, ἥρθε στὰ Τρίκορφα δὲ Μαυροκορδάτος, δὲ Ὑψηλάντης τὸν δέχτηκε μὲ ἐγκαρδιότητα καὶ τοῦ ἀγακοίγωσε τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης διαδραματισθέντα, ἐπειδὴ πίστευε στὴ συνεργασία του καὶ στὶς καλές προθέσεις του. Βασικὸς καὶ κύριος σκοπός του

παραμένει ἡ ὀργάνωση καὶ ἡ πολιτικὴ συκρότηση τοῦ ἐπαναστατημένου ἐλληνισμοῦ. Πάγω σ' αὐτὴ στηρίζει ὅλες τὶς ἐλπίδες γιὰ τὴν αἰσια ἔκβαση τοῦ ὑπέρτατου ἀγώνα, συγκεντρώγει ὅλες του τὶς προσπάθειες καὶ τὸ χρόνο ποὺ τοῦ ἀφήγουν οἱ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ χάριν αὐτῆς παραθλέπει ἦ, ἀν θέλετε, θυσιάζει τὰ πάντα στὸ θωμό της γιὰ τὴν ἐπιτυχία της. Ἡ προσπάθειά του γιὰ τὸν καταρτισμὸν ἐνὸς ἀγτιπροσωπευτικοῦ τῆς λαϊκῆς θελήσεως σώματος, πάνω στὸ ὅποιο ἔπρεπε γὰρ στηριχθεῖ ἡ ἐκλογὴ Διοικήσεως, ἀρχίζει μὲ τὴν πρόσκληση τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου, κυρίως, γιὰ τὴ συγέλευση τῆς Ζαράκοβας.

Ἔταν ἔγα κεκίνημα, ὅστερα ἀπὸ τὰ διαδραματισθέντα στὰ Βέρδαινα, ὅπου δὲ Ὑψηλάντης, πειραγμένος ἀπὸ τὰ ὕδριστικὰ λόγια τῆς Γερουσίας τῶν Καλτεζῶν, ἔψυγε γιὰ τὴν Καλαμάτα «πικραμένος» «ἐπὶ προσχήματι γὰρ ἀγαχωρήσῃ» (18) καὶ ἐπέστρεψε ἐνισχυμένος μὲ τὴ μεσολάδηση τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων, πρόσκαιρα μετανοημένων, γερουσιαστῶν, γιὰ τὴ συνέχιση τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῆς κάτω τοῦ Ἰσθμοῦ ἐπαναστατημένης κχώρας (19).

Παράλληλα ὅμως δὲν παραβλέπει καὶ τὸν ἀπασχολεῖ ἡ πολιτικὴ ὀργάνωση τῆς Στερεᾶς. «Στερεὰ ἀπ’ τὴν πρώτη, ἀκαρπη, προσπάθεια γὰρ ἀγαλάβει τὸ σημαντικὸν αὐτὸν ἔργο δὲ Ἡχος Ρήγας (20), τὸν ὅποιον δὲ Ὑψηλάντης ἔστειλε στὴ Στερεὰ σχεδὸν ἀμέσως ὅστερα ἀπὸ τὸν ἔρχομό του στὴν Ἐλλάδα, ἡ σκέψη του, κατόπιν μάλιστα ἀπὸ τὴν δῆλη ἐξέλιξη τῶν στρατιωτικῶν γεγονότων, εἶγαι στραμμένη πρὸς τὰ ἔκειται.

«Ἡ τραγικὴ σκηνὴ τῆς δυστυχοῦς Ρούμελης» γράφει στὶς 26 Αὐγούστου στὸ Γιάννη Ράγγο «πρὸ πολλοῦ ἀπασχολεῖ τὴν προσοχὴν μου» (21).

‘Ακόμα, ἀν ηθελει γὰρ λάθει κανένας ὅπ’

δψη του, δχι μονάχα «τὴν τραγικὴν σκηνὴν» τῆς Ρούμελης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄμεσον ἀνάγκην νὰ σταθεῖ ὅρθια, φρουρὸς καὶ κυματοθραύστης τῶν ὁρδῶν τοῦ Σουλτάνου, πρὶν αὐτές κάνουν τὴν ἀπόπειρα γὰρ περάσουν στὴν Πελοπόννησο, ὑστερά μάλιστα ἀπὸ τις πρῶτες τόσο σημαντικὲς καὶ ἀποφασιστικῆς σημασίας συγκρούσεις, ἥτις ἀνάγκη γιὰ τὴν ὀργάνωση γιγάντων ἐπιτακτικότερη.

Ἡ χρέια τοῦ πολέμου γιὰ συντονισμό, ὀργάνωση κλπ. καὶ ἀκόμα ἥτις ἔξασφάλιση ἐφοδίων, σὲ πολεμικὸν ὑλικὸν καὶ τρόφιμα, ὁ ἄμεσος κίνδυνος ἀπὸ τὰ γειτονικὰ στρατεύματα τοῦ Χουρσίτ καὶ ἥτις ἔλλειψη ἐνιαίας διοικήσεως («ὅπου ἐνότης διοικήσεως δὲν ὑπῆρχε») (22) ἔθεταν τὴν ἀνάγκην ὀργανώσεως τῆς Διοικήσεως τῆς σὲ πρώτη, ἵσσως καὶ ἀπὸ ἔκεινη τῆς Πελοποννήσου, μοίρα. Τὴν ἀναγκαιότητα αὐτὴ γιὰ τὴν ἐκλογὴν Διοικήσεως γοιώθουν, ἐπιδιώκουν καὶ ἐπιζητοῦν καὶ οἱ κεφαλές τῆς Στερεᾶς. Οἱ διπλαρχηγοί, οἱ προύχοντες, οἱ πρόκριτοι καὶ ὅλες οἱ τότε ἀρχές τοῦ τόπου, ἔχοντες πρὸ διφθαλμῶν τις ἄμεσες ἀγάγκες τοῦ πολέμου καὶ τις δυσμενεῖς συγέπειες καὶ ἐπιπτώσεις τῆς ἀνυπαρξίας κεντρικῆς διακυβερνήσεως καὶ ἀγτιμετωπίζοντες οἱ ἕδιοι τὰ προβλήματα καὶ τις συγέπειες ἀπὸ τὴν ἔλλειψην ἐνιαίας ἀρχῆς, ἀναζητοῦν διεξόδους καὶ λύσεις τοῦ προβλήματος πρὸς κάθε κατεύθυνση.

Οἱ μεμονωμένες πρωτοδουλίες, οἱ πρωσπικοὶ ἥρωισμοὶ καὶ οἱ πρόσκαιρες ἐπιτυχίες δὲν δίγουν λύση στὸ πρόβλημα. Ἀγτίθετα, σὲ μερικές περιπτώσεις, τὸ δέξιγονον. «Ἐτοι οἱ περιορισμένες τοπικὲς καὶ χρονικὲς, ἀκόμα, λύσεις, λύσεις τις πιὸ πολλές φορὲς ἀνάγκης, ἀπλῶς συγειδητοποιοῦν τὴν ἔλλειψην τῆς καὶ τὴν ἀναγκαιότηταν δημιουργίας τῆς. Καὶ ἀφοῦ οἱ προσωπικοὶ ἐγωισμοί, ἀνταγωνισμοί, φιλοδοξίες, κλπ., κλπ. δὲν δίγουν λύσεις στὸ πρόβλημα, τὰ

βλέμματα ὅλων, μὰ καὶ οἱ ἐλπίδες, στρέφονται πιὸ ἔξω, σὲ κάποια μεγαλύτερη δύναμη μὲ πανελλήγια, εἰς δυνατόν, αἴγλη καὶ ἀκτινοβολία. Σὰν τέτοια ἐμφανίζεται ὁ ἔρχομὸς τοῦ Δημ. Ὁ Φηλάντη ποὺ μὲ τὴν παρουσία του ὑλοποιοῦνται, κατὰ κάποιο τρόπο, οἱ ἐπαγγελίες τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας γιὰ τὴν ὑπαρξὴ «Ἀρχῆς» καὶ ἐνσαρκώνται, μὲ τὴν παρουσία του ἐκπροσώπου τοῦ Γεγικοῦ Ἐπιτρόπου. «Ἐστρεφαγὴ τὰ βλέμματα πρὸς ἔκεινον καὶ στήριξαν τὶς ἐλπίδες τους στὴ δική του παρουσία καὶ συμπαράσταση. Σὰν ἐκπρόσωπο τῆς Ἀρχῆς, σὰν γεικὸν πληρεξούσιο τοῦ Γεγικοῦ Ἐπιτρόπου μποροῦσαν, ἐδικαιοῦντο θὰ ἔλεγα, γὰρ ἐλπίζουν πώς ἔκεινος μὲ τὴν ἀκτινοβολία, τὰ προσόγυτα καὶ τὴν δικαιοδοσία του θὰ ἔθετε μιὰ τάξη στὴν ὑπάρχουσα διοικητικὴ ἀκαταστασία, ὀργανώνοντας ἀγωγιστὲς καὶ ἀγώνα μὲ στόχο τὸ γεικὸν σκοπὸν καὶ τὴν εὐόδωσή του. Ἡ πίστη τους αὐτῆς, πιεζόμενη ἀπὸ τὴν χρεία τῶν καιρῶν, ποὺ δὲν ἀφηγαν περιθώρια για ἀναβολές καὶ παλινδρομήσεις, ἀνάγκασαν τοὺς διπλαρχηγούς τῆς Αἰτωλοακαρυαίας γὰρ ἀπευθύνουν πρὸς τὸν Ὅψυλάντη ἀγαφορὰ μὲ τὴν ὄποια ζητοῦσαν «πρόσωπο πολιτικὸν» γιὰ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὀργάνωση τοῦ τόπου. Καὶ, ἀκόμα, ἀπὸ τοὺς ἕδιούς λόγους πιεζόμενοι οἱ ἀγωγιστὲς τῆς Ἀγατολικῆς Στερεᾶς ἔστειλαν ἐκπροσώπους γὰρ ζητήσουν «ἄνθρωπον ἄξιον γὰρ διοργανώση πολιτικῶς αὐτὰς καὶ γὰρ προστατεύῃ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων» (23).

Οἱ καιροὶ ἦταν κρίσιμοι. Ὁ Φηλάντης ἔβλεπε πώς ἀκόμα καὶ ἔκεινοι ποὺ ἐπιθυμοῦσαν γὰρ μᾶς διοῦν ἔλευθερούς ὑπῆρχε κίνδυνος, συγεπεία τῆς ἀκαταστασίας ποὺ ἐπικρατοῦσε, γ' ἀλλάξουν γγώμη. Καὶ ἀκόμα, γιὰ τὴν Στερεὰν ἀνησυχοῦσε ἀκόμα περισσότερο ἔξι αἰτίας «τῆς τραγικῆς σκηνῆς τῆς δυστυχοῦς Ρούμελης» καὶ ἐπιθυμοῦσε γὰρ πληροφορηθεῖ «μὲ χαρὰν ἀγένφραστον τὴν ἔλευθερίαν καὶ καλὴν ἀποκα-

τάστασιν τῆς κατὰ τὸ παρὸν ἀκαταστάτου Ρούμελης».

Ἐτσι, ἐγὼ ὁ Ἰδιος ἡταν προσκεκολλημένος στὶς στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις στὴν Πελοπόννησο εἶχε δὲ ν' ἀντιμετωπίσει τὰ ποικίλα καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα ποὺ δημιουργοῦν οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ προύχοντες τοῦ Μωρῆ, διηρημένοι καὶ ἀντιμαχόμενοι, καὶ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν ὅλην προσπάθεια θεωροῦσε ἀπαραίτητο τὴν παρουσία τοῦ Μαυροκορδάτου, ἐπειδὴ ἥλπιζε, ἔκτιμώντας τὰ προτερήματά του, ὅτι θὰ τοῦ ἡταν πολύτιμος ἕσηθὸς στὴ λύση τοῦ πολυυσκηνιμένου προβλήματος τῆς Ἀρχῆς, ἐπειδὴ πίστευε στὶς ἀγχθὲς προθέσεις του καὶ τὴν εἰλικρινῆ συνεργασία, τοῦ ἀνέθεσε τὴν ὀργάνωση τῆς Στερεᾶς, «προχειρισάμενος αὐτὸν πληρεξούσιον αὐτοῦ» (24). Ταυτοχρόνως, καὶ γιὰ γὰ δώσει μεγαλύτερη καὶ περισσότερο ἐπίσημη χροὶ στὸ πρόσωπό του καὶ τὴν ἀποστολὴν του, ἀπηγόρυνε συστατικὰ γράμματα πρὸς τοὺς κατὰ τόπους ἀρχηγοὺς τῆς Στερεᾶς μὲ τὰ δόποια, ἀφοῦ γνώριζε τὸ διορισμὸν τοῦ Μαυροκορδάτου σὰν ἀντιπροσώπου του, τοὺς ζητοῦσε νὰ τὸν ὑπακούσουν καὶ νὰ τὸν συγδράμουν (25).

Ο Μαυροκορδάτος, ἔχοντας στὰ χέρια του τὸ διορισμὸν καὶ τὰ συστατικὰ γράμματα τοῦ Ὕψηλάντη πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Στερεᾶς, ζήτησε καὶ ἔλαβε σὰν βοηθό του, γιὰ τὸ «τόσης ἔκτάσεως ἔργο του», τὸ Θεόδωρο Νέγρη (26).

Ἀρχικά, δέδαια, ὁ Ὅψηλάντης εἶχε ἐνδοιασμοὺς γιὰ τὴν καταληλότητα τοῦ Νέγρη ποὺ τὸν θεωροῦσε, συνεπεία τοῦ χαρακτήρα του, ἀκαταληλό γιὰ μιὰ τόση μεγάλη ἀποστολὴ. Στὴν ἔκφρασή του δὲ πρὸς τὸ Μαυροκορδάτο, ὅταν τελικὰ εἶχε πεισθεῖ νὰ τοῦ τὸν ἀφήσει «μεταχειρισθῆτε λοιπὸν τὸν Νέγρην εἰς μικρὰ μόγον πράγματα διότι δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ μεγάλα», ὑπάρχουν σπέρματα ἐπιφυλάξεως καὶ γι' αὐτὲς ἀκόμα τὶς ἵκανότητες. Ω-

στόσο, στὴν ἐπιμονὴ τοῦ Μαυροκορδάτου, ἐνδοτικὸς ὅπως ἦταν, καὶ ἔχοντας, προπάντων, ὃς στόχο τὴν κοινὴ μεγάλη ὑπόθεση, δέχτηκε νὰ ἀφήσει τὸ Νέγρην σὰν θοηθό του.

Ο Μαυροκορδάτος στὴν τόση ἐπιμονὴ γιὰ τὴν πρόσληψη τοῦ Νέγρην ἔκτιμησε βασικὰ τὴν εὑρύτερη νομομάθεια τὴν δόποιαν ἥλπιζε νὰ ἔκμεταλλευτεῖ στὴν πολιτικὴ ὀργανωτικὴ ἀποστολὴ τόσης σπουδαίας τακτικῆς ποὺ ἀναλάμβανε. Γιατί, πράγματι, ὅπως καὶ παρακάτω θ' ἀναφέρουμε διεξοδικότερα, ὁ Νέγρης, καὶ συγεπεία τῆς καταγωγῆς του ἀλλὰ καὶ ἔνεκα τῶν θέσεων τὶς δόποιες εἶχε καταλάβει στὴν διεθνοποιητικὴ αὐτοκρατορία, ἦταν βαθὺς γνώστης τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. "Αγ θελήσουμε δὲ νὰ πάρουμε σὰν σωστές τὶς δόποψεις τῶν ιστορικῶν τῆς Ἀρχῆς ἥ καὶ μεταγενέστερων, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι, ἀλλος λίγο καὶ ἄλλος πολύ, περιλούσην τὸ Νέγρην μ' ἔνα σωρὸ κοσμητικὰ ἐπίθετα καθόλου γιὰ κείγον κολακευτικά, ὅλοι συμφωνοῦν γιὰ τὴ νομομάθεια του καὶ τὴ γενικότερη ἐπιστημονικὴ του κατάρτιση. "Ετσι θρίσκουμε ἀπόλυτα δικαιολογημένη τὴν ἐπιμονὴ τοῦ Μαυροκορδάτου γιὰ τὴν πρόσληψή του — ἔστω καὶ ἀν πέρα ἀπὸ αὐτὸν ἔκεινος (ὁ Μαυροκορδάτος) σκόπευε νὰ τὸν χρησιμοποιήσει γιὰ τὴν γομοθετικὴ ὑλοποίηση τῶν ἐπιδιώξεών του.

Ἐνῶ λοιπὸν εἶχαν δοθεῖ ἥ ἐντολὴ καὶ οἱ πληρεξούσιότητες στὸ Μαυροκορδάτο γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς Στερεᾶς, συναντήθηκαν στὴ Βυτίγα μὲ τὸ Θεόδ. Νέγρη καὶ τὸν Κων. Καρατζᾶ, παρουσίᾳ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Στερεᾶς, ποὺ εἶχαν ἔρθει γιὰ γὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Ὅψηλάντη ἐγίνοντας γιὰ τὶς ἐπαρχίες τους. Οἱ Ἰδιοι αὐτοὶ ἀντιπρόσωποι, δηλ. ὁ Ταλαντίου Νεόφυτος, ὁ Γρηγ. Κωνσταντᾶς, ὁ Κων. Σακελλίων καλπ. (Κόκκινος, ἑάμ. 3, σελ. 176) ἀπηγόρυναν πρὸς τοὺς τρεῖς ἐκπροσώπους τῆς Ἀρχῆς ἐπιστολὴ μὲ τὴν δόποια, ἐπικα-

λούμενοι τὴν πληρεξουσιότητα τὴν δποίαν εἶχαν ἀπὸ τις ἐπαρχίες τους, ἀλλὰ καὶ τὸ πατριωτικὸ δικαίωμα τὸ δποίον εἶχαν σὰν "Ἐλληνες καὶ θλέποντες τὴν παροῦσαν ἐπισφαλῆ κατάσταση τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, θεώρησαν δὲ ὡς πρωταρχικὰ ἀναγκαῖο, ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὴν παρουσία στὸ ἑλληνικὸ ἔδαφος ἀγδρῶν σηματικῶν τόσου στοὺς βαθμούς, ὅσο καὶ στὶς ἀρετές, προτερήματα τὰ δποία δήλωγαν, ὅτι δρῆκαν στὰ πρόσωπα τοῦ Α. Μαυροκορδάτου, Κ. Καρατζᾶ καὶ Θ. Νέγρη. Παρακάλεσαν αὐτοὺς γ' ἀγαλάδουν τὴν προστασίαν καὶ τὴ φροντίδα τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων «ἄστε συναγωνιζόμενοι μετὰ τῶν προυσχόντων τῶν ἐπαρχιῶν μας, πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν, νὰ προσταθήσητε εἰς τὴν εύτυχίαν τοῦ διαικιγδυεύοντος ἡμῶν» Ἐθγους ἡ δποία συγίσταται εἰς τὴν ἔξολόθρευσιν τοῦ τυράγγου τὴν δλομέλειαν καὶ ἀγεξαρτησίαν τοῦ πανελληγίου... «ὑποσχόμεθα δὲ ἡμεῖς γὰ δειχθῶμεν προθύμως τὰ προβαλλόμενα παρ' ὑμῶν, ὅσα τείνωσιν εἰς τὸν τριπλὸν τοῦτον σκοπόν, πεπεισμένοι ὅτι καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς Ἐλλάδος ἐπαρχίαι θέλουσι συμφωνήσει εἰς τοῦτο μὲ ἡμᾶς, προσκαλοῦμεν λοιπὸν ὑμᾶς εἰς τοῦτον τὸν ἵερὸν καὶ σωτήριον ἀγώνα καὶ τὰ παρ' ὑμῶν προβαλλόμενα ὑποσχόμεθα καὶ ἀποδεχόμεθα νὰ παραστήσωμεν ἡμεῖς τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ἐν τάχει» (27).

Ο Μαυροκορδάτος ἐπῆγε στὴ Βυτίγα στὶς 26 Αὔγουστου ἐφοδιασμένος μὲ τὰ συστατικὰ γράμματα καὶ τὴν πληρεξουσιότητα, ποὺ τούδωσε δὲ Ψυλλάντης γιὰ τὴ Στερεά. Ἐκεῖ, ὕστερα ἀπὸ πάμπολλες πολιτικὲς ζυμώσεις καὶ διχογγωμένες σχετικὰ μὲ τὴν πρόσκληση τοῦ Ι. Καρατζάκη τοῦ Ἰγγατίου ἀπὸ τὴν Πίζα, ακλ., ἀποφάσισε γὰ ἀγαλάβει ἀγεξάρτητη δράση μαζὶ μὲ τὸν Κ. Καρατζᾶ καὶ τὸ Θ. Νέγρη στὴ Στερεά. Ἀπέστειλαν λοιπὸν ἐπιστολή, σὰν εἶδος ἐγκυκλίου, πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Στερεᾶς μὲ τὴν δποία τοὺς προσκαλοῦ-

σαν σὲ συγέλευση (28).

«Διάφοροι ἐπαρχίαι» ἔγραψαν στὴν ἑγκύκλιο «προσκαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ ἀναλάδομεν τὴν φροντίδα τῶν ἀγὰ χείρας πραγμάτων.. μέγα καὶ θαρύτατον κατ' ἀλήθειαν τὸ τοποῦτον πρόδηλημα... πρᾶγμα δυσκατόρθωτον ἀνευ κοινῆς τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχῶν συμφωνίας καὶ ἐνεργείας.. προτείγομεν πρὸς ὑμᾶς πρόσκλησιν ἀν κοινῶς συγκατατίθεται καὶ ἡ πατρίς σας... νὰ παραδεχθῇ ἡμᾶς κατὰ τὸν δποίον τρόπον παρέδεχθησαν καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι τῆς Ἐλλάδος. Καὶ ἀν θέλει τοῦτο προβάλλομεν: Νὰ συνέλθῃ δικῆρος, οἱ στρατηγοὶ τῆς πατρίδας σας, οἱ προχρηματίσαντες καὶ οἱ παρόντες προστῶτες καὶ οἱ γυωστοὶ πεπαιδευμένοι αὐτῆς καὶ συκεφθέντες νὰ ἐκλέξετε διὰ ψήφων — ἀν ἄλλως δὲν συμφωνήσετε — δύο μεταξύ σας ἀγθρώπους τίμιους καὶ εἰδήμηγας τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας, τοὺς δποίους γὰ ἐφοδιάσητε μὲ γράμματα πληρεξουσιότητος καὶ διευθύνετε εἰς... (Σάλωνα ἢ Μεσολόγγι) δπου καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι ἔχωσι γὰ πέμψωσι τοὺς πληρεξουσίους των καὶ νὰ γίνη αὐτοῦ γενικὴ συγέλευσις τῆς Ἐλλάδος.

Ἐπροτιμήσαμεν τὴν θέσιν ὡς ἐπιτηδειότεραν εἰς τοῦτο σήμερον φερομένην...

Ἄδελφοί... σκεφθῆτε... δτι καμιμιὰ ἐπαρχία τῆς Ἐλλάδος ἀν καὶ ιωριάδες κατασφάξει τυράγγων, δὲν δύνται γὰ διατωθῆ μόνη της... δλόκληρη μόνον ἡ Ἐλλὰς διασύζεται».

Σὰν ἡμερομηνία συγκλήσεως τῆς συγέλευσεως ὁρίζεται ἡ 14 Σεπτεμβρίου.

(Συνεχίζεται)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ — ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

(13) Ιστορία τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως 1821. ΟΕΔΒ Ἀθήνα 1971, σελ. 145.

(13β) Γιὰ τὸ χαρακτήρα καὶ τὴν προσφορὰ στὸν ἀγώνα τοῦ ὑπέροχου αὐτοῦ "Ἐλληνα δὲν είναι τοῦ παρόντος νὰ ἔξετάσουμε. Γιὰ τὸν προσδιορισμὸ δμως καὶ τὴν δρθὶ ἀξιολόγηση τῆς προσφορᾶς τοῦ ἀνδρὸς στὸν ἀγώνα γενικότερα, δφείλουμε ν' ἀναφέρουμε δτι ἡ μορφὴ

τοῦ Δημ. 'Υψηλάντη συμβολίζει τὴ μετριοπάθεια, τὴν κατανόηση, τὸ συμβιθασμὸ μὲ τοὺς διαφωνοῦντες, τὴ θυσία τοῦ προσωπικοῦ χάριν τοῦ γενικοῦ. Εἶναι ἵσως ὁ μόνος ποὺ ἐνῶ ἔγινε θύμα τῆς διχονοίας καὶ τῶν παθῶν, ἐν τούτοις δὲν ἐμνησικάκισε, ἀλλὰ ἔμεινε σταθερὸς καὶ μὲ ἀνεξάντλητον ὑπομονήν, πιστὸς στὴν ὑπηρεσία τοῦ γενικοῦ συμφέροντος καὶ στὴν ἴδεα τῆς ἑθνικῆς ἐνότητος». Βλέπε καὶ μηνιαία ἔκδοση ΝΑ, τεύχος 30, Μάρτιος 1978, σελ. 22. Καὶ ἀκόμα Μ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, ἐφημερίς ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 28.3.78, συνέχειες τρεῖς.

(14) 'Ο Ἀλέξανδρος "Υψηλάντης, στὴν ἐποχὴ ποὺ κάθε συζήτηση γιὰ ἔξεγερση ἐθεωρεῖτο παράτολμο τόλμημα, καὶ δυναὶ ἄλλοι οὔτε συζήτηση δὲν δέχονταν γι" αὐτό, εἰχε δεσχεῖ νὰ γίνει ἀρχηγὸς τῶν Φιλικῶν. Εἶναι ἄλλωστε γνωστὲς οἱ προσπάθειες καὶ οἱ ἀγώνες γιὰ τὴν ἐξεύρεση ἀρχηγοῦ. 'Ο Ἀλέξ. "Υψηλάντης ποὺ «οὐδὲν ἄλλο ἐπόθῃ ἡ πὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γενούς» εἶχε ἀναλάβει τὴν ἀρχηγίαν τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας μὲ τὴ συμβολὴ καὶ τοῦ Καποδίστρια — ἐκεῖνος σ' αὐτὸ τὸ στάδιο εἶχε ἀρνηθεῖ. 'Ο Ἀλέξ. "Υψηλάντης μάλιστα εἶχε ὀνομαστεῖ μὲ ἐπίσημο ἔγγραφο «Γενικὸς ἔφορος τῆς Ἑλληνικῆς 'Εταιρίας». Μεγάλη 'Ελλην. 'Εγκυλοπαίδεια Π. Δραυδάκη, τόμος ΚΓ, σελ. 761.

(14β) Πράγματι αὐτὸ δηταν καὶ τὸ μήνυμα ποὺ δ' Ἀλέξ. "Υψηλάντης εἶχε, μὲ μορφὴ προκρυψεως καὶ ἡμερομηνία 24.2.1821, ξεκινήσει τὸν ἀγώνα, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, 'Ιστορία τοῦ 'Ελλην. "Εθνους, τόμος ἕκτος, σελ. 12.

(15) 'Ιστορία τοῦ 'Ελλην. "Εθνους Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, τόμος ἕκτος, σελ. 36, παράγρ. 3. Ἀκόμα: Πολιτικὴ 'Ιστορία τῆς νεωτέρας 'Ελλάδος, Γ. ΑΣΠΡΕΑ, τόμος Α', σελ. 22, παράγρ. 2 κλπ.

(16) 'Ιστορία τοῦ 'Ελλην. "Εθνους Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, τόμος ἕκτος, σελ. 36, παράγρ. 2. Καὶ: 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, τόμος 3ος, σελ. 89, παρ. 2.

(17) 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις, Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, ἔκδοσις 1957, τόμος 3ος, σελ. 153, παρ. 3.

(18) 'Ιστορία τῆς 'Ελλην. 'Επαναστάσεως 1821. ΟΕΔΒ, Ἀθήνα 1971, σελ. 148.

(19) 'Εδῶ, καὶ γιὰ νὰ ἀποκλείσουμε κάθε μορφὴ παρεξηγήσεως γιὰ τὶς ἀπόψεις τοῦ γράφοντος πάνω στὴν ἔννοια τῆς πολιτικῆς, προ-

σωρινῆς - τοπικῆς, διοικήσεως ποὺ σ' αὐτὴ τὴν παράγραφο ἀφορᾶ τὴν Πελοπόννησο — ἐστὼ καὶ δὲν δὲν διλοκληρώθηκε — καὶ πιὸ κάτω τὴ Δυτικὴ ἡ 'Ανατολικὴ Στερεά, θὰ πρέπει νὰ ὑπενθυμίσουμε δσα στὸ προηγούμενο σημειώμασ μας ἀναφέρουμε (ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ. ΦΩΚΙΔΑ, τεύχος 5ον, σελ. 11/103, παράγρ. 4) πῶς ἡ κατὰ τόπους, ἀνεξάρτητη, τρόπου τινὰ διοίκηση ἀπέναντι τῆς 'Επαναστάσεως ὡς καὶ οἱ προσωπικὲς ἀντιθέσεις κλπ. εὐνόησαν τὴν ἀνάπτυξη τοπικῶν τάσεων καὶ ἀκόμα πῶς ἡ δῆλη πορεία, γεωγραφικὴ διαμόρφωση, διαρθρωτικὴ συνετέλεσαν, ὥστε νὰ δημιουργήθουμον οἱ τάσεις αὐτὲς ποὺ δὲν δηταν παρὰ ἐπαρχιακές θέσεις ἔθους.

(20) 'Ο Ἡβος Ρήγας στάθηκε κατώτερος τῆς ἀποστολῆς που. Οἱ Ρουμελιώτες ὅπλαρχηγοι δὲν τὸν ἀνέχτηκαν. "Υστερα καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δηταν διηρημένοι μεταξύ τους. Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, ἡ 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις. 'Αθήνας 1957, πόμος 3ος, σελ. 88, παράγρ. 4.

(21) 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις, Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, τόμος 3ος, σελ. 158, παράγρ. 6.

(22) Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ. 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις, τόμος 3ος, σελ. 175.

(23) Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ. 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις, τόμος Β', σελ. 109 καὶ Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, δπως προαναφέραμε, σελ. 157.

(24) Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ. 'Ιστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ "Εθνους, τόμος 7, σελ. 38- 'Ακόμα γιὰ τὸ ἴδιο θέμα Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ. 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις, τόμος 3ος, σελ. 158.

(25) Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ. 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις, τόμος 3ος, σελ. 157. 'Εδῶ μπορεῖ ν' ἀναφερθεῖ πῶς ὁ Μαυροκορδάτος προσπάθησε, καὶ πέτυχε, νὰ ἐκμεταλλευθεῖ αὐτὴ τὴν ἀνάγκη, γιὰ πολιτικὴ ὄργανωση τῆς Στερεάς, γιὰ προσωπικὸ που, μποροῦμε νὰ πούμε, ὄφελος ἀφοῦ εἶχε προετοιμάσει καὶ καλλιεργήσει τὰ πινεύματα, ὥστε νὰ ζητηθεῖ γιὰ ν' ἀναλάβειν ὁ ἴδιος τὸ ἔργο αὐτό.

(26) 'Ο 'Υψηλάντης ἐκτιμῶντας τὶς δυσκολίες, ἀλλὰ καὶ τὴ σπουδαιότητα τῆς ἀποστολῆς, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τοῦ "Ἡβου Ρήγα, εἶχε θέσει στὴ διάθεση τοῦ Μαυροκορδάτου, συγχρόνως μὲ τὴ δοθεῖσα ἐντολή, τὸν Κατακούζηνό, γιὰ τὸν ὅποιον ἔτρεφε ιδιαίτερη ἐκτίμηση, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιτυχίας ποὺ εἶχε στὴ Μονεμβασία.

(27) Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ. 'Η 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις, τόμος 3ος, σελ. 176.

(28) Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, δπως προαναφέραμε, τόμος 3ος, σελ. 181.

ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΧΑΡ. ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΗ

“Η ἐμποροπανήγυρη ποὺ γίγεται κάθε χρόο στὴν Ἀμφισσα, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς θρησκευτικῆς γιορτῆς τῶν Ἅγιων Ἀναργύρων (1η Ιουλίου) καὶ ποὺ κρατᾶ ὅκτω μέρες ἀπὸ τὶς 30 Ιουνίου, ἀποτελεῖ συγέχεια μιᾶς παραδόσεως, ποὺ ξεκινᾶ ἀπ’ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια.

Ἄφορμὴ στὴ δημιουργία τῶν ἐμποροπανηγύρεων ἔδωκαν, κυρίως, διάφορα ἔκτακτα γεγονότα, δημοσίες καὶ γιορτές, γιὰ τὸν πανηγυρισμὸν κάποιας νίκης ἢ ἄλλου εὐχάριστου γεγονότος, καὶ ἵδιαίτερα θρησκευτικὲς γιορτές ποὺ γίγονται κοντά σὲ γαούς δρισμένων Ἅγιων.

Ἡ μεγαλύτερη ἐμποροπανήγυρη τῆς ἀρχαιότητας θεωρεῖται ἑκείνη τῶν Σάρδεων ποὺ διείλετο στὸν ἕορτασμὸν κάποιας σπουδαίας ἐπετείου τοῦ θαυματείου τῆς Λυδίας.

Ἄξιόλογες ἐπίσης ὑπῆρξαν οἱ ἐμποροπανηγύρεις τῆς Φοινικῆς πόλεως τῆς Τύρου καὶ τῆς Βαθυλώγας.

Οἱ μεγάλες θρησκευτικὲς γιορτές τῶν ἡρακάιων Ἑλλήνων στοὺς Δελφούς, τὴν Ὁλυμπία, τὴν Δῆλο, τὰ Ἰσθμια καὶ ἄλλοι ἐγένοντο ἀφορμὴ τελέσεως ὅχι μόνο Πανελλήνιων ἀγώνων, ἀλλὰ καὶ σπουδαίων ἐμπρακῶν πανηγύρεων.

Οἱ ἐμποροὶ ἐπωφελοῦντο ἀπὸ τὶς συγκεντρώσεις στὶς τελετὲς αὐτές πολλῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς Ἑλλάδας καὶ διάφορες γειτονικές ξένες χῶρες καὶ ἐφρόντιζαν νὰ μεταφέρουν ἑκεῖ τὰ προϊόντα τους, γιὰ τὰ πωλήσουν.

Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἐμπορευμάτων στὴν

περιφέρεια ποὺ πανηγύριζε ἡταν ἐλεύθερη καὶ δὲ ἐμπορος πλήρων μόνο ἔνα πολὺ μικρὸ φόρο, κατὰ τὴν πώληση τοῦ ἐμπορεύματός του, ἐνῶ σὲ κάθε ἄλλη περίπτωση τὸ ἐμπόρευμα ἐπιβαρύνετο μὲν ὑπέρογκους φόρους εἰσαγωγῆς, οἱ ὅποιοι εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν αὔξηση τῆς τιμῆς του σὲ μεγάλα ὅψη, γεγοὸς ποὺ δυσκόλευε πολὺ τὴν πώλησή του καὶ συχνὰ τὴν καθιστοῦσε ἀδύνατη.

Οἱ ἐμποροπανηγύρεις ἔξακολούθησαν, μὲ μορφὴ οἰκογομικῶν συγκεντρώσεων καὶ στὸ Μεσαίωνα καὶ τοὺς χρόνους τῆς Ἀγαγεγνήσεως, στοὺς μεγάλους δρόμους καὶ πόλεις τῆς Εὐρώπης (Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία, Τσεχοσλοβακία κλπ.).

Στὸ σκοτεινὸ ὅμιλο Μεσαίωνα, ποὺ δὲν ὑπῆρχε καμιὰ ἀσφάλεια τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς περιουσίας, χρειάστηκε γὰ περιβληθοῦν οἱ ἐμποροπανηγύρεις θρησκευτικὸ χαρακτῆρα, γιὰ νὰ ἔξασφαλισθεῖ τὸ ίερὸ καὶ ἀπαραδίαστο τοῦ πανηγυρισμοῦ.

Γιὰ γὰ ἐνισχυθοῦν οἱ πανηγύρεις εἶχαν καθιερωθεῖ μεγάλα προνόμια γι’ αὐτές.

Σὲ δὴ τους τὴ διάρκεια οἱ φόροι καὶ τὰ διδύια ἐλαττώνοντο ἢ καταργοῦντο. Ὁργανώνετο εἰδικὴ ἀστυομία καὶ καθηερώνετο εὔκολη καὶ σύγτομη διαδικασία λύσεως τῶν διαφορῶν ποὺ ἀγέκυπταν κατὰ τὴν πανήγυρη.

Στὶς συγκεντρώσεις αὐτές, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγοραπωλησία προϊόντων καὶ τὴ διεξαγωγὴ ἀγώνων ἐγένοντο ἐπιδείξεις χορῶν καὶ ἀπαγγέλλοντο διάφοροι πανηγυρικοὶ λόγοι.

Τίς ἐκδηλώσεις ἐκεῖνες τίς συμπλήρωγαν εύωχλες καὶ πολλές θυσίες στὸ θεό Βάκχο καὶ τὴ θεὰ τοῦ ἔρωτα καὶ τῆς ἡδονῆς Ἀφροδίτη, οἱ ὅποιες προσέφεραν ψυχαγωγία στοὺς προτερχόμενους στὴν πανήγυρη.

Σήμερα, ἀτόνισκη πιὰ καὶ σχεδὸν ἐσδηματαὶ οἱ παλιὲς ἑορταστικὲς καὶ ψυχαγωγικὲς συνήθειες ποὺ γίνονται, μὲ ἀφορμὴ τὴ λαοσύναξη στὰ πανηγύρια.

Διατηρεῖται μονάχα, σὲ ἔξελιγμένη μορφῇ, ὁ ἐμπορικὸς χαρακτήρας τῆς πανήγυρης, τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς παλιᾶς ἐποχῆς.

Τότε, στὴν Ἀμφισσα, καθὼς μολογᾶνε οἱ γεροντότεροι, ὄλοι οἱ ἀγθρωποι τῆς πόλης καὶ κεῖνοι ποὺ ἔρχονται μὲ πρωτόγονα συγκοινωνιακὰ μέσα, ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, ἔφθαγαν ἀπὸ τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς στὸ ξωκλήσι τῶν Ἅγιων Ἀγαργύρων καὶ μὲ θαύμη θρησκευτικὸ συγκίσθημα ἄνασσαν κεράκι «τὴν χάρη τῶν Ἅγιων» καὶ παρακολουθοῦσαν μὲ κατάνυξη τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἑσπερινοῦ.

“Οταν, μὲ τὸ σούρουπο, τελείωνε ἡ λειτουργία τὸ πλήθιος ἐκεῖνο τοῦ κόσμου ποὺ συνάζονται ἐκεῖ δίπλα στὸν πολυθρύλητο καὶ δοξασμένο ὅγκο τοῦ Κάστρου τῶν Σαλῶνων ξεχύνονται στὰ παρακείμενα πλατώματα, ἔστρωνε κατάχαμα τίς βελέντζες του, ἀπλωγε τὰ φαγιά του καὶ τὸ κρασί του καὶ ὄλοι ἀντάμα πέτρωγαν καὶ ἔπιναν κάτω ἀπὸ τὴν ἀπαλὴ δροσιὰ ποὺ ἔφθαγε ἀπὸ τὶς ἐλατοσκέπαστες πλαγιές τῆς Γκιώνας.

Στὴ συνέχεια στήγαγε τὸ γλέντι, ποὺ τὸ συνόδευαν οἱ χορευτικοὶ σκοποὶ τῶν λαϊκῶν δργάνων καὶ «καίγονται τὸ πελεκούδι» μέχρι τὰ χαράματα, ποὺ θὰ ἀρχίζε στὸ ξωκλήσι δ ὅρθρος.

Διαλεχτὸς καὶ κατακαημένος ὁ λαὸς τῆς Φωκίδας ἔεφάντως, γιομάτος κέφι καὶ ὑγεία, κι' ἡταν τὸ τραγούδι του, τραγούδι τῆς ἴδιας τῆς περήφανης καὶ βασανισμένης φυλῆς μας.

Οἱ διοιτέζηδες βλέποντας κάθε λειθέντη χορευταρὰ μερακλώγονται κι' αὐτοὶ κι' ἐπαιζαν ἀσταμάτητα τὸ ἀθάνατο Ρουμελιώτικο τραγούδι, ποὺ τρεφοδοτεῖ ἀδιάκοπα τὴ φυλή μας μὲ ζεστὸ Ἑλληνικὸ πάθος.

‘Ἄπ’ τὸ χορὸ δὲν ἔλειπαν οἱ κοπέλλες.

“Ἐπρεπε — ἐνώ ὅλο τὸν ἄλλο καιρὸ μένανε κλειδαμπαρωμένες στὰ σπίτια τους, πέρα ὀχόμα καὶ ἀπὸ τὰ μάτια τῶν γειτόνων τους — γὰ προβάλουν τὴ γιότη τους καὶ τὴν διμορφιά τους.

Οἱ γονεῖς πρόσεχαν μὲ ἵδιαίτερο ἐνδιαφέρον τὸ χορό, γιὰ νὰ διαλέξουν ἐκεῖνες ποὺ ταίριαζαν νὰ γίνουν αύριανες γυγαῖκες «τῶν παιδιῶν τους».

Καὶ ὅταν ὁ κάθε πατέρας ἐπεσήμανε αὐτὴ ποὺ ἥθελε γιὰ γύφη του, ἔκανε ἐπίσημη πρόταση στὸν πατέρα τῆς κοπέλλας, κι' ἡταν αὐτὸ τὸ πρῶτο βῆμα, γιὰ τὴν ἔγωση δυὸ γένων μὲ σκοπὸ τὸ γάμο.

Οἱ καιροὶ ὅμως ἐκεῖνοι περάσαγε. ‘Η ἀγάπτυξη τῆς τεχνολογίας καὶ τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων ἀλλαζαν τὸν κλειστὸ χαρακτήρα τῶν κοινωνιῶν.

Τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ξεθώριασαν. Οἱ γραφικὲς ἐκεῖνες πανηγυρικὲς διαδικασίες καὶ ἐκδηλώσεις ἀποτελοῦν γλυκιὰ ἀνάμνηση τῶν γεροντοτέρων.

Κι' ὅμως ἥταν ὅμορφη ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ στόλιζε μὲ ἀληθιγὰ Ἑλληνικὰ χρώματα τὸ λαϊκό μας πολιτισμό, ποὺ ἀναιμφίδολα ἐπιβάλλεται νὰ θέσουμε κάτω ἀπὸ τὴν προστασία μας, γιὰ λόγους καθαρὰ ἔθυμοῦ συμφέρογτος.

Η ΑΜΦΙΣΣΑ ΣΤΟΝ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ (1914 - 1918)

(άπ' τὸ ἀνέκδοτο ὥμερονόγιο τοῦ πατέρα μου
'Ιωάννη Δρ. Κραβαρτόγιαννου)

ΔΡΟΣΟΥ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΥ

Οἱ ἄγγωστες σὲ πολλοὺς σελίδες ποὺ παραθέτω ἀναφέρονται στὴ σύντομη ἱστορίᾳ τῆς Ἀμφισσας, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου. Συγγραφέας τους εἶγαι ὁ πατέρας μου⁽¹⁾ ποὺ πολέμησε στὴ μεγαλύτερη διάρκεια τοῦ πολέμου κύτου σὰν ἀξιωματικὸς τοῦ Ὑγειονομικοῦ, δρέθηκε δῆμος ὅχι λίγες φορὲς στὴν ἴδιαν τερη πατρίδα του παρακολουθώντας ἀπὸ κοντὰ κι ἀποτυπώνοντας τὰ διάφορα γεγονότα, ποὺ συγδέθηκαν μὲ τὴν Ἀμφισσαν καὶ τὸ ἐπίγειο τῆς, τὴν Ἰτέαν, στὰ τέσσερα χρόνια τῆς διάρκειας αὐτοῦ τοῦ πολέμου.

Στὴν περίληψη αὐτὴ τοῦ πατέρα μου πρόσθεσα δώρισμένα ἀκόμια σημαντικὰ γεγονότα⁽²⁾, ποὺ ἔκεινος —λόγῳ τῆς ἀπουσίας του— δὲν κατάφερε γὰρ καταγράψῃ.

Κατὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο οἱ "Ἀγγλο - γάλλοι, ὅπως εἶναι γνωστό, εἰχαν δημιουργήσει στὴν Ἑλλάδα τὸ Βαλκανικό (Μακεδονικό) μέτωπο. Γιὰ νὰ μεταφέρουν τὰ στρατεύματά τους ἔκει ἔρησμοποιούσαν μεγάλα πλοῖα. Τὰ πλοῖα ἐπλεαν μέσω Κορινθιακοῦ Κόλπου κι ἀποβίναζαν τὰ στρατεύματα στὸ λιμάνι τῆς Ἰτέας. Ἀπόφευγαν ἔτσι τὴν ἀγοιχτὴ θέλασσα τοῦ Αιγαίου, γιατὶ κινδύνευαν ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ὑποδρύχια.

Παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς προφυλάξεις γερμανικὸς ὑποδρύχιο, μὲ τὰ στοιχεῖα U.C. 38,

πέρασε τὸ τεχνητὸ φράγμα Ρίου - Ἀντιρρίου καὶ τορπίλισε δύο δπλιταγωγά. Ὁ ἀνεφοδιασμὸς του μὲ καύσιμα καὶ τρέφιμα —ὅπως λένε— γινόταν στὴν παραλία τῆς Ἐρατειγῆς, ἀπὸ κάποιο σύλλογο «Ἐπιστράτων» τοῦ χωριοῦ.

Τ' ἀγγλο - γαλλικὰ στρατεύματα ἀπὸ τὴν Ἰτέα ἐπιβιβάζονταν σὲ αύτοκίνητα γιὰ νὰ μεταφερθοῦν στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τοῦ Μπράλλου.

Γιὰ τὴ δυγατότητα ἀποδιδάσεως στρατευμάτων κ' ἐφοδίων οἱ μὲν Γάλλοι κατασκεύασσαν στὴν Ἰτέα τοὺς λιθόχτιστους «γαλλικοὺς μώλους»⁽³⁾, ποὺ καὶ σήμερη ὑπάρχουν, οἱ δὲ Ἀγγλοι ἔύλινες ἀποδάθρες ποὺ κατάστρεψαν κατὰ τὴν ἀποχώρησή τους.

"Ἡ Ἀμφισσα, λόγῳ τῆς θέσεώς της στὴν ἀρτηρία Ἰτέας - Μπράλλου, κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Γάλλους τὸ 1917. Τὸ πρῶτο τμῆμα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ποὺ τὴν κατέλαβε ἦταν μιὰ ἵλη ἵππικοῦ ἀπὸ τὸ Παρίσι μὲ διοικητὴ τὸ λοχαγὸ Bernard, εὐγενικὸ καὶ γενναῖο ἀξιωματικό.

Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου στὸ Μακεδονικὸ μέτωπο μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Συμμάχων πέρασαν ἀπὸ τὴν Ἀμφισσα συμμαχικὰ στρατεύματα, ποὺ ἔκτος ἀπὸ Εύρωπαίους περιλάμβαναν καὶ στρατιῶτες τῶν ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν ἀποικιῶν, ὅλων τῶν φυλῶν κι ἀποχρώσεων: ἀπὸ τοὺς

γέγρους τῆς Μαδαγασκάρης ὡς τοὺς Ἱγ-
δοχιγέζους.

Στὴν "Αμφισσα" ἔμεγε μόγιμα ἐκτὸς ἀπ' τὸ τμῆμα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ τμῆμα μηχανικοῦ ἀπὸ Σενεγαλέζους, ποὺ χρησιμοποιοῦντο γιὰ τὴν ἐπισκευὴ καὶ συντήρηση τοῦ δρόμου Ἰτέας - Μπράλου (⁴).

Στὸ χρονικὸ διάστημα τῆς παραμονῆς τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων στὴν "Αμφισσα" δὲν σημειώθηκαν ἔκτροπα κι οὔτε πιέστηκαν οἱ Ἀμφισσεῖς. Ἐντὶθετα στὴν Ἰτέα ἐγιγαν πολλές φορές ἐπεισόδια μεταξὺ τῶν κατοίκων καὶ πολλῶν ἀπειθαρχῶν γάλλων στρατιωτῶν.

Πρίγ ἀπ' τὸ πέρασμα τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν "Αμφισσα" εἶχε ἐπέλθη καὶ μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῆς τῆς πόλης — ὅπως ἀλλωστε καὶ μεταξὺ ὄλων τῶν Ἑλλήνων — ἡ ὀλέθρια διαιρέση μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Βεγιζέλου κι αὐτῶν τοῦ βασιλιά Κωνσταντίνου (τῶν «ἐπιστράτων») καὶ πολλὰ ἐπεισόδια εἶχαν σημειωθῆ, κατὰ δὲ τὸν ἔξαμην περίπου ἀποκλεισμὸ τῆς Ἑλλάδας ἀπ' τοὺς Ἀγγλο-Γάλλους ὑπέφεραν κ' οἱ κάτοικοι τῆς "Αμφισσας" ἀπὸ ἔλειψη φωμιοῦ καὶ πολλῶν τροφίμων.

Τὸ τελευταῖο ἀξιοσημείωτο γεγονός τοῦ πρώτου Παγκόσμιου πολέμου στὴν περιοχὴ ἡταν ἡ καταβύθιση τοῦ γερμανικοῦ ὑποθρύχιου ἀπὸ συμμαχικὰ καταδρομικά. Πελλοὶ ἄντρες τοῦ πληρώματος σκοτώθηκαν ἡ πγίγηκαν ἐνῶ ἄλλοι συνελήφθηκαν καὶ θεωρήθηκαν αἰχμάλωτοι πολέμου. Ὁ πλοίαρχος τραυματισμένος αὐτοκτόνησε (⁵) καὶ τὸ πτῶμα του θάφτηκε στὸ νεκροτοφεῖο τῆς Ἰτέας. Μετὰ 20 περίπου χρόνικ μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴν Γερμανία εἰδικῇ πλάκα πού, ὕστερ ἀπὸ τελετὴ, τοποθετήθηκε πάγω στὸν τάφο του καὶ σώζεται ὡς σήμερα. Ἀναγράφει τ' ἀκόλουθα:

«HIER RUHT DER OBERLEUT-

NANT ZUR SEE CARL ALEXANDER BOCK ERSTER OFFIZIER AUF U.C. 38 CEB. 19-8-1894 ZU SCWERIN I/M CEST. 15-12-1917 ZU ITEA AN DEN BEI DER VERSENKUNG SEIN ES U BOOTES AM TAGE VORHER ER-LITTEHEN VERLETZUNNEN - ANTE PERIIT SED MILES ET PRO PATRIA».

Καὶ σὲ μετάφρασῃ (⁶): «Ἐδῶ ἀγκαύεται ὁ ὑπολοχαγὸς τοῦ γαυτικοῦ (ἀγθυποπλοιάρχος) Κάρολος Μπόν τοῦ Ἀλεξάνδρου πρωτος ἀξιωματικὸς ἐπὶ τοῦ U.C. 38 γεννηθεὶς τὴν 19-8-1894 εἰς Σθέρην, ἀπεβίωσε τὴν 15-12-1917 εἰς Ἰτέαν, ὑπομείνας προγονούμενως εἰς τραυματισμοὺς κατὰ τὴν καταβύθισιν τοῦ Ο σκάφος του. Πρὸ τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ὡς στρατιώτης καὶ ὑπὲρ πατρίδος».

(1) Οἱ σελίδες αὐτὲς ἀποτελοῦν ἔνα μικρὸ κομμάτι ἀπὸ τὴν νεώτερη ἱστορία τῆς "Αμφισσας", ποὺ ἔγραψε ὁ πατέρας μου — βάσει τῶν σημειώσεων τοῦ ἡμερολογίου του — κ' ἔδωσε στὸν Πέτρο Καλονάρο γιὰ νὰ τὶς συμπειλάσῃ στὸν «Ιστορία τῆς Ἀμφισσας», ποὺ ὁς σήμερα δὲν είδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας.

(2) Εύχαριστῷ καὶ ἀπὸ δῶ τοὺς φίλους Δημήτρη Κολοθό καὶ Παναγιώτη Παπούλια γιὰ τὶς σημαντικές τους προσθήκες σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ κεφάλαιο.

(3) Οἱ Γάλλοι κατασκεύασαν καὶ τὸ ὄδραγχεῖο τῆς Ἰτέας κ' ἔφεραν τὸ νερὸ ἀπὸ τοὺς Δελφούς.

(4) Ὁ δρόμος "Αμφισσας" - Γραβιάς κατασκευάστηκε ἐπίσης ἀπὸ τοὺς Γάλλους.

(5) Κατὰ μιὰν ἄλλη ἔκδοχὴ συνελήφθη κ' ἐπειδὴ θεωρήθηκε πειρατὴς καταδικάστηκε σὲ θάνατο ἀπὸ τὸ στρατοδικεῖο κ' ἐκτελέστηκε.

(6) Ἡ μετάφραση τῆς ἐπιτύμβιας ἐπιγραφῆς ὁφείλεται στὸν φίλο Γιάννη Λάζο, τὸν ὄποιο καὶ ἀπὸ δῶ εύχαριστῷ.

Ο ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΔΗΜ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Σὲ κάθε χώρα ἀπαραίτητη προϋπόθεση ἀναπτύξεως τοῦ πολιτιστικοῦ τῆς ἐπιπέδου (θιοτικοῦ, πνευματικοῦ, βιομηχανικοῦ, ἐμπορικοῦ κ.λ.π.) εἶναι ἡ εὔκολη καὶ ταχεῖα ἐπικοινωνία τῶν κατοίκων τῆς.

Εἶναι δὲ αὐτογόητον ὅτι σ' ἕνα κράτος ὅπως ἡ Ἑλλάδα, μὲ τὴν σχετικὰ μεγάλη τουριστικὴ τῆς ἀνάπτυξη, λόγω τῶν ἀρχαιολογικῶν τῆς θησαυρῶν, τῆς θαυμασίας φύσεώς της, τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως στὸν Εὐρωπαϊκὸν χώρο καὶ ἀκόμη γιά γὰρ ἐπιτύχη τούς στόχους τῆς στὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα, σὰν πολιτισμένη καὶ σύγχρονη χώρα, ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα μελετημένο καὶ πρακτικὸ δότικὸ δίκτυο, πουσὶ θὰ ἔξυπνηρετήσῃ τὴν δρμαλή καὶ εὔκολη μετακίνηση, γνόπιων καὶ ξένων, μὲ ἄγεση, ἀσφάλεια καὶ ταχύτητα.

Τὸν τελευταῖον καιρὸν πράγματι, ἔχουν γίνει ἀρκετὲς προσπάθειες, γιὰ νὰ καλυφθοῦν οἱ μεγάλες ἀνάγκες, πού ἔχει ἡ πατρίδα μας στὸν δότικὸ τομέα.

Παρ' ὅλα αὐτά, ὅμως, ὑπάρχουν πολλὲς συγκοινωνιακὲς δυσχέρειες, πού δυσκολεύουν, ὅχι μόνο τὶς διάφορες ἀπομικρυσμένες περιοχὲς μεταξύ τους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πρωτεύουσα καὶ μὲ τοὺς κυριώτερους ἀρχαιολογικοὺς χώρους, δπως λ.χ. οἱ Δελφοί.

Καὶ συγκεκριμένη τέτοιες δυσχέρειες ἐπικοινωνίας μὲ τὴν Ἀθήνα καὶ ιδιαίτερα στὶς δύσκολες καιρικές συγθῆκες παρουσιά-

ζουν οἱ περιοχὲς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἐλλάδος (Αἰτωλοακαραγανία), Ἡπείρου καὶ Ἐπιτανήσου, οἱ δυοῖς περιοχὲς ἔξυπηρετοῦνται κατ' ἀνάγκη μὲ τὸν ἐπιβαρημένο δότικὸ ἀξονα Πατρῶν — Ἀθηνῶν, μέσω πορθμείων Κερκύρας — Ἡγουμενίτσης ἢ Λευκάδας — Στερεᾶς καὶ Ρίου Ἀγτιρρίου.

Συγχὼν δὲ ἔξι αἰτίας τῶν κακῶν αὐτῶν καιρικῶν συγθηκῶν, δπως λ.χ. θαλασσοταραχές στὸ Ρίο—Ἀγτιρρίο, η συγκοινωνία διακόπτεται, οἱ ταλαιπωρίες τῶν ιαξιδιωτῶν ἐπικυρώνονται, καὶ δλόκληρες οἱ περιοχὲς αὐτὲς ἀποιογώνονται, ἔγῳ δρυμὸς τῆς ζωῆς τους διαταράσσεται μὲ ὅλες τὶς δυσάρεστες συγέπειες ποὺ δημιουργοῦνται σὲ παρόμοιες περιστάσεις.

Ἐπιβάλλεται λοιπόν σὰν ἐπιτακτική, ἔθιμική ἀνάγκη, ἡ ἀσφαλής, ἀγετη καὶ ταχεῖα δότικὴ σύνδεση δλων τῶν ἀνωτέρω περιοχῶν μὲ τὴν πρωτεύουσα.

Σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο ἀντιμετωπίσεως τοῦ σοδαροῦ αὐτοῦ προσβλήματος, πολλὰ λέγονται καὶ γράφονται καὶ τὰ δποῖα καταλήγουν σὲ δύο προτεινόμενες λύσεις.

Ἡ μία εἶναι ἡ κατασκευὴ τοῦ παραλιακοῦ δρόμου Ναυπάκτου — Ἰτέας — Μεγάρων — Ἀθηνῶν, (τὸ μεγαλύτερο τμῆμα αὐτοῦ τοῦ δρόμου εἶναι ἥδη κατασκευασμένον, δηλ. τὸ τμῆμα Ναυπάκτου — Ἰτέας) καὶ ἡ ἀλλη, ἡ σύνδεση μὲ γέφυρα τοῦ Ρίου — Ἀγτιρρίου.

Τὸ ιδεῶδες φυσικά θά ἤταν, γά πρα-

γηματοποιηθοῦν καὶ οἱ δύο αὐτές κατασκευῆς γιὰ μιὰ σωστὴ καὶ πλήρη ἐξυπηρέτηση ὅλων τῶν περιοχῶν.

Ἐπειδὴ ὅμινος καὶ δύσκολες εἶγαι τεχνικὰ καὶ πολυδάπανες, ἄν καὶ ἀποτελοῦν ἀξιόλογα ἔργα ὑποδημῆς γιὰ τὴν πρόσδο καὶ ἀνάπτυξην τοῦ τόπου, ἐπιβάλλεται πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον γὰρ προτιμηθῆ νη̄ μία ἀπὸ τις δύο, ἡ̄ δποῖα θὰ ἐξυπηρετήσῃ καλύτερη τὸ διακινούμενο κοινό, σὲ συγάρτηση πάντοτε μὲ τὶς λιγότερες τεχνικὲς καὶ οἰκογομικὲς ἀπαιτήσεις της.

Μὲ δάση λοιπὸν αὐτὰ τὰ κριτήρια θὰ πρέπει οἱ ἀριδόλιες κρατικὲς ὑπηρεσίες γὰρ ἐξετάσουν μὲ πολλὴ περίσκεψη τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ τῆς καθεμιᾶς, γὰρ γίνηται σχετικὴ σύγκριση καὶ νὰ ἀποφασισθῇ μὲ ἀμεροληφία, μακριά ἀπὸ κάθε πολιτικὴ καὶ τοπικιτικὴ σκοπιμότητα, ἡ̄ κατασκευὴ ἐκείνου ποὺ συμφέρει στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Κατὰ τὴν γγώμη μας — μιὰ καὶ τὸ θέμα τὸ ἀφορᾶ ἴδιαίτερα τὴν περιοχὴν μας τὸ μελετήσαμε διεξοδικὰ — ἡ̄ καλύτερη καὶ ἡ̄ πλέον ἐξυπηρετικὴ λύση εἶναι ἡ̄ ἐλοκλήρωση τῆς κατασκευῆς τοῦ παραλιακοῦ δρόμου Ναυπάκτου — Ἰτέας — Μεγάρων — Ἀθηνῶν.

Τὰ πλεονεκτήματα αὐτῆς τῆς λύσεως, ἔγαντι τῆς ἀλλης, δηλ. τῆς συνδέσεως Ρίου—Ἀντιρρίου μὲ γέφυρα, εἶγαι πολὺ περισσότερα καὶ συγκεκριμένα τὰ ἕξης:

1) Ἡ̄ δδικὴ ἀρτηρία τῆς Δυτ. Στερεᾶς — Ἡπείρου καὶ Ἐπτανήσου πρὸς Ἀθηνὰς γίνεται συντομωτέρα (ὑπολογίζεται περὶ τὰ 60 χιλιόμετρα) καὶ ἐξυπηρετεῖ ὅχι μόνον ἔμπεις, τοὺς γνόπους, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰσερχομένους στὴν Ἑλλάδα ξένους, μέσω Ἡγουμενίτσης.

2) Δίγει ἀγεση, ἀσφάλεια καλύτερη καὶ δὲν ἐπηρεάζεται εύκολα ἀπὸ τὶς καιρικὲς

κ.λ.π. συγθῆκες (περίπτωση πολέμων σεισμοῦ κ.λ.π.).

3) Ἀποσυμφορεῖ τὴν ἥδη θεραπεύηση σὲ κίνηση, ἀπὸ πάσης φύσεως τροχοφόρα, δδικὴ ἀρτηρία Πατρῶν — Ἀθηνῶν, ἡ̄ δποῖα, μάλιστα, ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀποσυμφορήσεως, διότι ἡ̄ κυκλοφορία σ’ αὐτῇ ἔχει αὐξηθεῖ ἐπικίνδυνα

4) Συγεγώνει ὅλη τὴν γότια παραλία τῆς Στερεᾶς (ἐπὶ τοῦ Κοριγθιακοῦ κόλπου) καὶ δημιουργεῖ νέο πόλο ἔλξεως γιὰ τὴν ἐγκατάσταση νέων παραθαλασσίων οἰκισμῶν ἀγτιστοίχων πρὸς τοὺς οἰκισμούς τῆς θόρειας παραλίας τῆς Πελοποννήσου.

5) Δημιουργεῖ καλύτερες συγθῆκες τουριστικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀγαπτύξεως ἀλοκλήρου τοῦ Κοριγθιακοῦ, περιφερειακῶς.

6) Εἶγαι ἔργο εύκολώτερο τεχνικῶς καὶ ἀπείρως συμφερώτερο γιὰ τὴν σημερινὴ ἐθνικὴ οἰκονομία.

7) Ἐκτὸς ὅμινος ἀπὸ τὰ ἀγωτέρω πλεονεκτήματα, ποὺ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς κατασκευῆς τοῦ παραλιακοῦ δρόμου καὶ τὰ δποῖα καθὼς ἀγαφέραμε δείχνουν, διότι ἡ̄ κατασκευὴ αὐτῇ ἀποτελεῖ ἐπιτακτικὴ ἐθνικὴ ἀνάγκη, διάρκει καὶ δ χῶρος τῶν Δελφῶν ποὺ γιὰ χάρη του καὶ μόνο θὰ ἐπρεπε γὰρ προτιμηθῆ νη̄ ἀγωτέρω λύση, ἔγαντι δποιουδήποτε ἄλλου ἔργου.

Σήμερα, δέδαια, οἱ Δελφοὶ ἐξυπηρετοῦνται μὲ τὸν ὑπάρχοντα ἐθνικὸ δρόμο. Ἀθηνῶν — Λειβαδιᾶς — Ἀράχοδας — Δελφῶν — Ἀμφίσσης, δ ὁ δποῖος ὅμινος δημιουργεῖ τὸ χειμώνα πολλὰ συγκοινωνικὰ προβλήματα. Ἀλλὰ καὶ ἄν ἀγνοήσωμε τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦνται μὲ τὶς καιρικὲς μεταβολές σ’ αὐτόν, τὸν ἥδη ὑπάρχοντα δρόμο, δ προτεινούμενος παραλιακὸς δημιουργεῖ μίαν ἀκόμη, ἵσως τὴν κα-

λύτερη, πύλη εἰσόδου στοὺς Δελφοὺς τῶν ἔρχομένων ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀπὸ τις τουριστικές καὶ ἀρχαιολογικές γεγικά περιοχές, Ἐπιδαύρου, Κορίνθου Λουτρακίου κ.λ.π.

Εἶγαι ἀπαράδεκτο γὰρ ὑποβάλλομε τοὺς τουριστες, ποὺ εἶγαι πηγὴ πλούτου γιὰ τὴν πατρίδα μας, στὴν ταλαιπωρία τῆς ἀγευρέσεως τῶν Δελφῶν καὶ νὰ τοὺς ὑποχρεώγομε γὰρ διαθέτουν κόπο καὶ χρόνο, ἀπὸ τὸν ἐλάχιστο μάλιστα ποὺ διαθέτουν γιὰ τὶς διακοπές τους.

Αὐτίθετα δὲ ἄλλη προτειγόμενη λύση τῆς συγδέσεως μὲ γέφυρα τοῦ Ρίου — Ἀντιρρίου στερεῖται ὅλων τῶν ἀγωτέρω πλεονεκτημάτων καὶ παρουσιάζει ἕνα μόνο πλεογέκτημα (ἄν δηλ. εἶγαι δυγατὸν αὐτὸν γὰρ νοηθῆ ὡς πλεογέκτημα) : ἔξουδετερώνει τὶς ταλαιπωρίες ποὺ ὑφίστανται κατά τὰς δυσμενεῖς καιρικὰς συγθήκας οἱ διερχόμενοι διὰ μέσου τοῦ Ρίου — Ἀντιρρίου μὲ τὰ πορθμεῖα καὶ διευκολύνει τὴν συγκοινωγίαν τους χωρὶς γὰρ προσφέρει καὶ τίποτα περισσότερο.

Μπορεῖ λοιπὸν γὰρ ὑπάρξῃ σύγκριση μεταξὺ τῶν δύο λύσεων;

Δυστυχῶς δῆμος μὲ ἔκπληξη παρατηροῦμε ὅτι, ἀντὶ γὰρ ἔξετασθοῦν λεπτομερῶς τὰ πλεογεκτήματα καὶ δὲ σκοπιμότητας τῶν λύσεων καὶ γὰρ προτιμηθῆ δὲ κα-

λύτερη καὶ πρακτικώτερη, προβάλλεται μέσω τοῦ τύπου, τῆς τηλεοράσεως καὶ ἄλλων μέσων μαζικῆς ἐγημερώσεως σὰν ἡ μόνη δυνατὴ λύση ἡ σύγδεση μὲ γέφυρα. Βλέπομε γὰρ καλοῦνται ξένοι τεχνικοί, γὰρ προκαλοῦνται συζητήσεις δημοσίᾳ, νὰ δημιουργοῦνται συσκέψεις εἰδικῶν, οἱ δόποις γὰρ προσπαθοῦν γὰρ δροῦν τὴν τεχνικὴ λύση στὸ πρόβλημα τῆς κατασκευῆς τῆς γέφυρας, σὰν νὰ ἔχει ἥδη μελετηθῆ καὶ ἀποφασισθῆ δὲ λύση αὐτὴ ἀπὸ τὶς ἀρμόδιες κρατικὲς ὑπηρεσίες.

Προτείνομε λοιπὸν τὰ ἔξης:

Νὰ ὑποδληθῇ τὸ δόλο θέμα στὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἐργων, μέσῳ τῶν δουλευτῶν τῶν ἐνδιαφερομένων περιοχῶν, γὰρ κινηθοῦν ὅλες οἱ ὁργανώσεις πρὸς τὴν ἴδιαν κατεύθυνση καὶ πρὸς κάθε ἀρμόδιο, γιὰ γίνη μία διοικητρικός μελέτη, συγκριτικὴ καὶ τῶν δύο κατασκευῶν, λαμβάνοντας ὅπερ ὅψιν καὶ τὰ πλεογεκτήματα καὶ μειογεκτήματα τῆς κάθε μιᾶς, γὰρ ἐγκριθῆ δὲ προσφορώτερη καὶ καταλληλότερη γιὰ τὴν ἔξυπηρέτηση τοῦ κοινοῦ. Ἐμεῖς πάντας πιστεύομε ότι αὐτὴ θὰ συμπίπτῃ μὲ τὴν προτειγόμενην ἀπὸ δῆμας λύση, δηλαδὴ τὴν κατασκευὴν τοῦ παραλιακοῦ δρόμου Ναυπάκτου — Ἰτέας — Μεγάρων — Ἀθηγῶν.

Φίλοι ἀναγνῶστες,

Διατηρεῖστε σὲ καλὴ κατάσταση τὸ τεῦχος τοῦτο. Τὰ ὄλλα ποὺ θὰ ἐπακολουθήσουν θὰ τὸ συμπληρώσουν καὶ ὅλα μαζὶ θὰ κάνουν ἔναν τόμο χρήσιμο γιὰ κάθε θιβλιοθήκη.

Τὸ περιοδικό μας διατίθεται δωρεάν. Ἐάν σᾶς ἔνδιαφέρει ζητεῖστε τὸ στά Γραφεῖα τῆς Ἐταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν, Πλατεία Κεχαγιᾶ, Ἀμφισσα. Ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἔξαντληθεῖ θὰ σᾶς τὸ στείλουμε εύχαριστως.

ΛΗΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΟΛΙΑ

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Πρίν έκαπον πενήντα χρόνια τή χώρα μας μάστιζε ή ληστεία. Πολλοί ήταν οἱ λόγοι που τη δημιούργησαν καὶ τή συντηρούσαν, καὶ ἀκόμα περισσότερα ήταν τὰ δεινὰ ποὺ προκάλεσε στὸ κράτος καὶ στοὺς πολίτες του.

Τὸ ἄξιο περιεργείας εἶναι δτι, παρ' ὅλα αὐτά, ή ληστοκρατία βρήκε ἀρκετὴ ἀπήχηση στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ καὶ πολλοὶ λήσταρχοι θεωρήθηκαν σὰν ἔθνικὲς μορφὲς καὶ θεοποιῆθηκαν, παρὰ τὶς ἀνήκουστες καὶ ἀπεχθεῖς πράξεις τους.

Γιὰ πολλὰ χρόνια ἄκουγε κανένας στὰ χωριά μας νὰ μιλᾶνε μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὶς ἀγαθὲς θεοργίες, ποὺ ἔκανε δὲνας λήσταρχος ή γιὰ τ' ἄπορα κορίτσια ποὺ πάντρεψε, προικίζοντάς τα ἀδρά, δὲντερος ή γιὰ τὸ σύστημα κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ποὺ ἔφάρμοζε δὲ πρίτοις ληστεύοντας τοὺς πλούσιους καὶ ἐλεώντας τοὺς φτωχοὺς καὶ ἀδύνατους. Στὸ τέλος δὲ κυκλοφόρησαν, καὶ μὲ μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ μάλιστα, πολυσέλιδα βιβλία δησοὶ περιγράφονταν μὲ κάθε λεπτομέρεια δὲ δίος καὶ τὰ ἔργα τῶν ληστάρχων.

Σὲ μερικὰ τέτοια βιβλία δὲ συνεργάτης μας Γεώργιος Ν. Κουτσοκλένης βρήκε στοιχεῖα γιὰ ἔνα δραματικὸ περιστατικὸ ποὺ ἔγινε τότε στὴν Τοπόλια, μὲ τραγικὲ ἐπακόλουθα.

Ἡ γύχτα ήταν κρύα καὶ τὸ σκοτάδι πηχτό. Οἱ χωριανοὶ εἶχαν κλειστεῖ ἀπὸ νωρὶς στὰ σπίτια τους καὶ καγένας δὲν κυκλοφοροῦσε στοὺς ἔρημους δρόμους τοῦ χωριοῦ τὸ χειμωνιάτικο αὐτὸ δράδου. Ἀλυχτήματα σκυλιῶν ποὺ ἀκούγονταν μονάχα, ἀλλὰ κι αὐτὰ σιγὰ - σιγὰ ἀραιώναγαν ὥσπου ή σιωπὴ σκέπασε τὸ χωριό. "Ολοι κοιμώνταν, ἀπὸ ἀκρη σ' ἀκρη.

Ἐάφου, λίγο μετὰ τὰ μεσάνυχτα, ἄγριες φωγὲς καὶ πυκνοὶ πυροβολισμοὶ ἀναστάτωσαν τὸ χωριό. Οἱ χωριανοὶ πετάχτηκαν πάγω, παγωμένοι ἀπὸ τὴν τρομάρα, γιατὶ μεμιᾶς κατάλαβαν τί συμβαίνει. Ληστὲς εἶχαν «πατήσει» τὸ χωριό καὶ ἀλλοίμογο σ' αὐτὸν ποὺ εἶχαν στὸ μάτι.

Ἔταν 30 Δεκεμβρίου 1855 καὶ οἱ ληστὲς τὰ χρόνια τοῦτα ἀλώγιζαν σ' ὅλη τὴν χώρα. Ἡ μεγάλη συμμορία τοῦ Χρ. Νταβέλη, ὑστερα ἀπὸ μιὰ συγχλονιστικὴ ληστεία, σκόρπισε σὲ μικρότερες καὶ μιὰ ἀπὸ αὐτές, μὲ τὸ λήσταρχο Καλαμπαλίκη ἀρχηγό, πέρασε κατὰ τὰ μέρη τοῦ Παρασσοῦ καὶ σχεδίασε τὴν αἰχμαλωσία τοῦ δήμαρχου τῆς Τοπόλιας Χ. Κ. Παπαθαγασίου. Μὲ τὰ πρώτα σκοτάδια πλησίασαν τὸ χωριό καὶ κατὰ τὰ μεσάνυχτα δρέθηκαν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ δήμαρχου καὶ ἀρχισαν νὰ χτυποῦν τὴν πόρτα. Κανένας διώς δὲν τοὺς ἀπάγνησε γιατὶ κατάλαβαν ποιοὶ ήταν καὶ ποιὸ σκοπὸ εἶχαν. Οἱ ληστές, φρεγιασμένοι, ἔσπασαν μὲ τὸ τσεκούρι τὴν πόρτα καὶ δρμησαν μέσα φωνάζοντας ἄγρια καὶ πυροβολώντας γιὰ νὰ τρομοκρατήσουν τοὺς γείτονες. Ὁ Παπαθαγασίου μὲ τὴ γυναίκα του καὶ τὰ δύο παιδιά του — κορίτσια ήταν — πήδησαν ἀπὸ ἔνα παράθυρο καὶ ἀρχισαν γὰ τρέχουν στὸ δρόμο καλώτας τὸ χωριό σὲ βοήθεια. Στὸ ἀκουσμα τῆς φωνῆς του οἱ χωριανοὶ ἀρπαζοῦν τὰ ἐπλα καὶ δρῆκαν στοὺς δρόμους. Οἱ πυροβολισμοὶ γενικεύτηκαν τώρα καὶ μιὰ πραγματικὴ μάχη ἀρχισε. Ὁ δήμαρχος κατόρθωσε γὰ μπεῖ σ' ἔνα σπίτι δησοὶ ταμπουρώθηκε, καὶ ἀρχισε νὰ πυροβολεῖ. Ἐνας ληστής ἔπεσε νεκρός. Οἱ ὑπόλοιποι τότε ἀποθηρώθηκαν. Ὁρ-

μησαν πίσω ἀπ' τὴν γυγαίκα τοῦ δῆμαρχου, τὴν πρόφτασαν στὸν πόρτα ἐνὸς σπιτιοῦ καὶ ἔκει ἔγας ληστής, ὁ Τσιμπουκλάρας, κατάσφαξε μπροστὰ στὰ μάτια τῶν παιδιῶν της. ποὺ λιποθύμησαν. Οἱ ἄλλοι ἅρπαξαν τὸ ἀναίσθητα παιδιά, ἔκαψαν τὸ σπίτι τοῦ δῆμαρχου, λεηλάτησαν ὅσα ἄλλα μπόρεσαν καὶ ξεκίνησαν νὰ φύγουν. Οἱ χωριαγοὶ τοὺς καταδίωξαν, ἔτραυμάτισαν μάλιστα ἔνα ληστή, ἀλλὰ ἡ φοβέρα τοῦ λήσταρχου πώς θὰ σκοτώσει τὰ παιδιά τούς ἀνάγκασε νὰ σταματήσουν τὸ κυνηγητό. "Ετοι οἱ ληστὲς ἔψυγαν ἀγενόχλητοι. Οἱ ἕδιοις ὁ Καλαμπαλίκης εἶχε τραυματιστεῖ στὸ χέρι.

Σάν φτάσαν στὸ λημέρι τους, στὸ Χάνι τοῦ Κατήγιου, ψηλὰ στὸ βουνὸ ποὺ χωρίζει τὴν Λειβαδία ἀπ' τὴν Λοκρίδα, ἔγραψαν στὸν Παπαθαγασίου:

«Δῆμαρχε. Νὰ είσαι εὐχαριστημένος ποὺ ἔσωσες τὴν ζωὴν σου. "Αγ θὲς γὰρ ἕδης τὰ κορίτσα σου ζωγταγὰ στεῖλε τὸν παρά. "Αγ θαρρῆς πώς θὰ τὰ γλυτώσης μὲ τοὺς τακτικοὺς καὶ μὲ τὶς μπαμπεσιές, ἀέρα κοπανᾶς. Στεῖλε καὶ φαγὶ γιὰ τὰ παιδιά σου ποῦνε δυὸ μέρες γηστικά. Καλαμπαλίκης».

Οἱ ληστὲς ἔξαγριαμένοι ἀπ' τὴν συνεχῆ καταδίωξη τῶν ἀποσπασμάτων, τὴν ἔλλειψη χρημάτων καὶ τὴν ἀπόρριψη τοῦ αἰτήματός τους γιὰ ἀμυνηστίᾳ ξεσπούσαν, σκληροὶ καὶ ἀνελέητοι, στοὺς ἀτυχῷς αἰχμαλώτους γιὰ τὸ παραμικρό. Τὰ δύστυχα κορίτσια ήταν, πράγματι, δυὸ μέρες γηστικά καὶ στὸ μικρὸ αὐτὸν χρονικὸ διάστημα ἔγιναν ἀγγωριστα ἀπὸ τὸν τρόμο καὶ τὶς κακουχίες. Ή κατάστασή τους ήταν τόσο ἀξιολύπητη, ποὺ μερικοὶ ληστὲς ἅρχισαν γὰ τὰ λυποῦνται καὶ ζήτησαν ἀπὸ τὸ λήσταρχο νὰ τὰ ἔλευθερώσει. Ἐκεῖνος ὅμως ἐπέμενε γὰ πάρουν πρῶτα τὴν ἔξαγορὰ καὶ ἔπειτα νὰ τ' ἀφήσουν.

«Ο δῆμαρχος, μὲ χίλια θάσανα, μπόρεσε γὰ συγκεντρώσει τὸ ποσὸ ποὺ τοῦ ζήτησαν — πολλὲς χιλιάδες δραχμὲς — καὶ τόδωσε σ' ἔνα τσοπάνη, ἔμπιστο τῶν ληστῶν, γὰ

τὸ πάει στὸ λημέρι. Ἡ μοῖρα ὅμως δὲν ἦθελε νὰ τελειώσει τὸ δράμα μ' ἔνα μονάχα θῦμα. Στὸ δρόμο ἔγα ἀπόσπασμα ἔπιασε τὸν τσοπάνο καὶ ὁ ἀποσπασματάρχης, μὴ πιστεύοντας ὅτι εἶναι κομιστής τῆς ἔξαγορᾶς καὶ ὅχι ληστής, τὸν ἔστειλε δεμένο στὸν κοντινότερο ἀστυνομικὸ σταθμό. Μέχρι νὰ εἰδοποιηθεῖ ὁ Παπαθαγασίου καὶ γὰ τρέξει γὰ τὸν ἔλευθερώσει πέρασαν τρεῖς μέρες ποὺ στάθηκαν μοιραῖες γιὰ τὰ παιδιά. Οἱ προσπάθειες τοῦ δῆμαρχου γιὰ τὴν σωτηρία τῶν παιδιῶν του καὶ οἱ κακοτυχίες δὲν ἀφήσαν ἀσυγκίνητους τοὺς χωριανούς. Διακόσιοι ἀπ' αὐτοὺς ἀρματώθηκαν καὶ ἔτοιμάστηκαν γὰ κινήσουν κατὰ τῶν ληστῶν. «Ἐνα καιγούργιο γράμμα ὅμως τοῦ Καλαμπαλίκη τοὺς ζητοῦσε ἐπιτακτικὰ τὰ λύτρα καὶ διάταξε γὰ μὴν κινήθει καγένας, γιατὶ ἀλλοιοὶ θὰ τὸ πλήρωγαν τὰ παιδιά. Οἱ χωριαγοὶ ἔπειτα ἀπ' αὐτὸν δὲν κινήθηκαν, ἀλλὰ τὰ λύτρα καθυστεροῦσαν ἀπ' τὴν σύλληψη τοῦ τσοπάνη. Οἱ ληστὲς ποὺ δὲν ἤξεραν τὴν αἰτία τῆς ἀργοπορίας ἔξαγριάθηκαν καὶ ἀποφάσισαν τὴν ἔκτελεση τῶν κοριτσιῶν. Δῆμος τῆς συμμορίας ήταν ὁ Τσιμπουκλάρας, ὁ φοιγιᾶς τῆς μητέρας τῶν παιδιῶν. Νά πῶς τὸν περιγράφει ἔφημερίδα τῆς ἐποχῆς. «...Φρικώδης τύπος κακούργου ὅστις καθ' ἔξι διέπραττεν οἰονδήποτε ἔγκλημα. Ἡ φυσιογνωμία του ήτο τερατώδης. Δυσειδῆς τὴν ὄψιν, ἄγριον τὸ βλέμμα ἔχων, ἀλλὰ καὶ ἡλιθιον, ρυπαρὸς τὴν κόμην καὶ τὰς χειρας τῶν δποίων τοὺς δυγυχας ούδεποτε εἶχε κόψει, ἡλικίας 30 περίπου ἐτῶν, τοιούτος ήτο δαπαίσιος οὗτος ληστής, ούχι ἀγθρωπος ἀλλὰ κάτι ἄλλον, τέκνον θηρίου τινός, τὸ δποίον τοῦ μετέδωσε τὰ ἀγριώτερα, τὰ ἀπαγθρωπότερα ἔγνωστα». Μὰ καὶ τὸ θηρίο αὐτὸν ἀκόμα δεῖλιασε ὅταν εἶδε πώς πρόκειται γιὰ παιδιά καὶ ζήτησε ν' ἀγαθληθεῖ ἡ ἐκτέλεση γιὰ μιὰ μέρα. Ἡ ἀπάντηση ὅμως ποὺ πῆρε ήταν: «Ως τὸ μεσημέρι μονάχα ἀφτα. Ἡγ δὲν ἔρθει δις τότε δ-

Μελέτης — ό τσοπάνης — κόφτα νὰ πᾶν στὸ διάδολο, νὰ ξενιάσουμε καὶ μεῖς ἀπ' τὸ μπελᾶ». Τὸ μεσημέρι πλησίαζε ἐνῶ τὰ παιδιά, ἀγτιληφθέντα τὸ κίνδυνο ἀπὸ τὶς ματιές καὶ τὴ στάση τῶν ληστῶν, ἔκλαιγαν σπαρακτικά.

Οἱ ληστὲς καθισμένοι παραπέρα ἔπιναν, ἀσυγκίνητοι, ρακὶ τρύγοντας ξερὰ σύκα. Σὲ μιὰ στιγμὴ φάγηκε νάρχεται κάποιος. Πίστεψαν πώς εἶναι ό τσοπάνης πούφεργε τὰ λύτρα καὶ σηκώθηκαν. «Οταν ὅμως πλησίαζε εἰδαν πώς γελάστηκαν. Ἡταν ἔνας χωριάτης καὶ ἀπ' αὐτὸν ἔμαθαν τὴν ἴστορία τοῦ Μελέτη. Λυσσασμένοι γιὰ ἐκδίκηση καὶ μεθυσμένοι ἀπ' τὸ ρακὶ πρόσταξαν τὸν Τσιμπουκλάρα γὰ θανατώσει τὰ παιδιά δίνοντάς του γιὰ ἀμοιβὴ μιὰ τσαπέλα σύκα. Τοῦτος ἀρπαξε πρῶτα τὸ μεγάλο κορίτσι — ἡταν 15 χρονῶν — τὸ ἔσυρε παραπέρα καὶ, ἀφοῦ ἱκανοποίησε, λένε, τὶς κτηνώδεις ἐπιθυμίες του, τὸ σκότωσε μὲ τὸ τσεκούρι· καὶ τὴ κουμπούρα του. Ὅστερα ἀπὸ ἔνα δισταγμὸ σκότωσε καὶ τὸ μικρότερο μὲ τὸν ἕδιο ἀπαίσιο τρόπο. Στὸ μεταξὺ ἔσπασε μπόρα. Καταματωμένος ό Τσιμπουκλάρας μπήκε στὸ χάνι· καὶ σωριάστηκε σὲ μιὰ γωνιὰ ἐνῶ οἱ ἄλλοι φέραν τὰ σφαγμένα κορίτσια στὴν αὐλὴ, τοὺς σταυρώσαν τὰ χέρια καὶ θάλαν πάνω τους μιὰ ἐπιγραφὴ πούγραψε: «αὐτὸ παθαίγουν ὅποιοι σκλάδοι δὲν δίγουν ἔξαγορά». Δὲν εἶχαν τελειώσει τὸ ἀπαίσιο αὐτὸ ὅργο ὅταν φάγηκε ἀπὸ μακρυὰ ἔνας καθαλλόρης πούρχοταν μὲ καλπασμό. Ἡταν ό τσοπάνης πούφεργε τὴν ἔξαγορὰ καὶ δυὸ γράμματα γιὰ τὸ λήσταρχο. Τὸ πρῶτο ἡταν ἀπὸ μιὰ γυναίκα, γνωστὴ τοῦ Νταδέλη, ποὺ ζητοῦσε νὰ μήν «σημειδέψουν» τὰ παιδιά, δηλαδὴ γὰ μήν τοὺς κόφουν τὸ αὐτιὰ ἢ τὴ μύτη ὅπως συγήθιζαν γὰ κάγουν στοὺς αἰχμαλώτους οἱ ληστές, καὶ τὸ δεύτερο ἀπὸ τὸ δῆμαρχο ποὺ παρακαλοῦσε γιὰ τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν του καὶ τοὺς ὑπόσχοταγ διὰ κά-

γει κάθε ἐνέργεια τώρα ποὺ ἡ κυβέρνηση μελετοῦσε τὸ θέμα τῆς ἀμυνησίας ἢ τῆς ἀνενόχλητης φυγῆς τους πρὸς τὸ τουρκικὸ ἔδαφος. Ἡταν ὅμως ἀργά. Πληροφορήθηκε τὸ τραγικὸ γεγονός καὶ ἔμεινε σὰν κεραυνόπληκτος. Μὰ καὶ ό λήσταρχος ἔγινε θηρίο καὶ τὸν κατηγόρησε σὰν αἴτιο τῆς σφαγῆς τῶν κοριτσιῶν καὶ ἔδειξε κακές διαθέσεις ἀπέναντι του. Μόγο τὰ λύτρα ποὺ ἔφερε τὸν καθησύχασαν κάπως καὶ ἔτσι περιορίστηκε γὰ τοῦ κόφει μονάχα τὸ αὐτιὰ καὶ ὅχι τὸ κεφάλι, ὅπως σκόπευε. Τὸ ἀπαίσιο κακούργημα κατατάραξε ὅχι μόνο τὸ χωριό, ἀλλὰ δλόκληρη τὴ χώρα καὶ ἔσηκωσε κύμα ἀγαγακτήσεως κατὰ τῶν ληστῶν ἀλλὰ καὶ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ λύπη καὶ ἡ συντριβὴ ἡταν γενική. Τὰ πτώματα τῶν θυμάτων μεταφέρθηκαν στὴν Τοπόλια, μέσα στὸ γενικὸ πένθος δλων τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς, ὅπου καὶ ἐτάφησαν. Γιὰ πολλὰ χρόνια ἀκούγεται καγένας παθητικότατα τραγούδια γραμμένα ἀπὸ γυναῖκες τοῦ λαοῦ, ποὺ θρηγοῦσαν τὸ ἀδικοχαμένα κορίτσια τοῦ δῆμαρχου.

Οἱ ἔξαγριωμένοι χωριαγοὶ ἐπέδραμαν στὸ Χάγι τοῦ Κατήγιου, ἀλλὰ δὲ θρῆκαν κανένα. Οἱ ληστὲς μοιράστηκαν τὰ λύτρα καὶ ἔξαφανίστηκαν. «Ἄλλοι πέρασαν στὸ τουρκικὸ ἔλαφος καὶ ἄλλοι ἔγωθηκαν μὲ ἄλλες συμμορίες. Ὁ ἀπαίσιος σφαγέας, ό Τσιμπουκλάρας, παράμεινε στὴ συμμορία τοῦ Καλαμπαλίκη. Ἐπειτα ἀπὸ λίγο καιρὸ δῆμως σὲ μιὰ συμπλοκὴ μὲ τὸ ἀποσπάσματα, κοντά στὸ Χαρβάτι, παραδόθηκε. Στόγυ ἀγακριτὴ ποὺ διδηγήθηκε περιέγραψε μὲ τόσο κυνισμὸ καὶ ἀπάθεια τὴ σφαγὴ τῶν κοριτσιῶν, ποὺ καγένας δὲν μπόρεσε γὰ τὸν ἀκούσει μέχρι τὸ τέλος. Καταδικάστηκε σὲ θάνατο «διὰ καρατομήσεως» καὶ διδηγήθηκε στὴν καρμανιόλα. Ἐκεῖ, ὕστερα ἀπὸ ἀπαίτηση τοῦ πλήθους ποὺ παρακολουθοῦσε τὴν ἐκτέλεση, δρίστηκε γὰ ἐκτελεστεῖ τελευταῖος γιὰ γὰ νὰ ὑποστεῖ τὸ μαρτύριο τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐκτε-

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΖΗΣΙΜΟΥ

Τὴ δεύτερη Κυριακὴ τοῦ Μάτη, κάθε χρόνο, γιορτάζεται σ' ὅλο τὸν κόσμο ἡ «Ημέρα τῆς Μητέρας». Ἡ σημασία καὶ ἡ πραγματικότητα τῆς γιορτῆς αὐτῆς εἶναι πασιδηλή ὅπως καὶ τὸ χρέος ὅλων πρὸς τὴν Μητέρα.

Τὸ περιοδικό μας, τιμώντας τὴν κάθε Μητέρα, τῆς ἀφιερώνει τὰ παρακάτω λόγια, παραμένα ἀπ' τὴν ἐργασία τοῦ συνεργάτη μας Παναγιώτη Ζήσιμου.

— «Σ' εὐγνωμοοῦμε, ἀλησμόνητη Μητέρα, γιὰ ὅσα ἔκαμες γιὰ μᾶς».

— «Σ' εὐγνωμοοῦμε γιὰ τὴν καλωσύνη σου, τὴν τρυφερότητά σου, τὴν ὑπομονή σου, τὴν στοργή σου, τὴν ἀξέχαστη ἀγάπη σου».

— «Σ' εὐγνωμοοῦμε γιατὶ ἔαγρυπνησες στὸ προσκέφαλό μας, νύχτες καὶ νύχτες, σὰν εἴμαστε μικροί, γιατὶ ἔδρεξες τὰ μάγουλά μας μὲ δάκρυα».

— «Σ' εὐγνωμοοῦμε γιὰ τὶς φροντίδες σου καὶ τὶς προσευχές σου καὶ γιὰ ὅ,τι ἀδιάκοπα καὶ ἀκούραστα, μᾶς πρόσφερες προκειμένου νάμαστε εὐτυχισμένοι».

— «Συχώρεσέ μας, καλή μας Μάνα, ἀγ

λέσεως τῶν συντρόφων του. "Οταν ἥρθε ἡ σειρά του καὶ πληγίασε τὴν καρμανιόλα σωριάστηκε χάμω γεκρός. Παρὰ τὴ διαπίστωση τοῦ θανάτου του ἀπὸ τὸ γιατρὸ τὸ πλῆθος ἐπέμενε καὶ καρατομήθηκε ἔστω καὶ γεκρός.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔκλεισε ἡ κύλαία τοῦ δράματος ποὺ ἀρχισε στὴν Τοπόλια ἐκείνη τὴν νύχτα τοῦ Δεκέμβρη καὶ ποὺ στοίχισε τὴ ζωὴ σὲ τόσους ἀνθρώπους.

ποτὲ σὲ πικράγαμε».

— «Τίποτα στὸν κόσμο δὲν βλέπομε γλυκύτερο καὶ διμορφότερο, τίποτα δὲν ὑπάρχει φωτεινότερο καὶ πιὸ ἀλησμόνητο ἀπ' τὴν πολυαγαπημένη μορφή σου».

— «Σ' εὐγνωμοοῦμε ἀκόμα γιατὶ σοῦ χρωστᾶμε ὅ,τι σήμερα εἴμαστε. Δίκαια δὲ Λίγκολγ λέγει: «"Οτι είμαι ἡ ἐλπίζω γὰ γίνω τὸ χρωστῷ στὴ μάνα μου». Καὶ δὲ Παλαμᾶς προσθέτει: «τὸ ἐννηὸ δέκατα τῶν μεγάλων ἀνθρώπων στὴ μάνα τους ὁφείλουν τὸν πυρῆνα τοῦ μεγαλείου τους». Καί, τέλος ἡ λαϊκὴ φυχὴ δέχεται: «ἀπὸ ὅλα τὰ μυρωδικὰ κάλλιο μυρίζει ἡ μάνα» γιατὶ «στὰ γόνατά της πλάθει ὅ,τι ὑπέροχο ὑπάρχει στὸν κόσμο, τὸν τίμιο ἄνδρα καὶ τὴν ἐγάρετη γυναῖκα».

— «Ἡ μητέρα τοῦ καθένα μας, ἡ Μάνα, εἴγαι ἀρχιτέκτων καὶ καλλιτέχνης, ὅχι στὸ μάρμαρο, ἀλλὰ στὶς φυχές τῶν παιδιῶν της. Εἴγαι λαζευτής τῶν ἀνθρώπων φυχῶν καὶ κάγει τὴν καρδιά της σκάλα γιὰ γὺ ἀνεδοῦν τὰ παιδιὰ στὸ Θεό καὶ γὰ κατεβεῖ δὲ Θεός στὶς φυχές τους».

— «Ἡ ημέρα τῆς γιορτῆς τῆς Μητέρας εἶναι μιὰ μέρα ὁφειλόμενης εὐγνωμοσύνης, μιὰ ἀπότιση φόρου τιμῆς καὶ μιὰ ἀναγγώριση πώς «τὰ εὐλογημένα σπλαχγα τῆς διάλεξε ὁ Δημιουργὸς γιὰ φυτώριο τῆς ζωῆς». Εἶναι μιὰ ἀναγνώριση ὀλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας γι' αὐτή.

«Ἄσ προσφέρουμε λοιπὸν καὶ μεῖς στὶς καλές Μητέρες γιὰ τὴ σημερινὴ γιορτὴ τὰ «πιὸ εὔοσμα ἀγθη τῶν καρδιῶν μας». Τὸ ἀξίζουν. Καὶ κείνες ἀξ μᾶς δίγουν τὴν εὐχὴν τους.

Ο ΛΥΚΟΤΟΜΑΡΟΣ

ΜΗΤΣΟΥ ΕΛΑΤΟΥ

— «Ισύ, μπάρμπα Θανασούλα, πούσας τόσο χρογώνε κι τὰ μάτια σ' είδαν πολλά, τι λιές; Τ' γ' έκανι τη δλειά ού Λ' κουτόμαρους γιὰ δχι;».

— «Τι γά σ' πω, ρὲ Ἀγαστάσ;» έκκινε τοῦτος σκεφτικός. «Μί τ' μπρώτ' φαίνεται γιὰ φκειάξ; τ' Λ' κουτόμαρ;. Σουστή καὶ μαστουρκή δ' λειά, μαθές. "Ομους, ἀμικ τὴ τ' ράξεις καλά κι τὴ ματατ' ράξεις, δὲ σ' πάει κάτω. Κάτ' τ' λείν;. Τί δημους;».

Η συζήτηση εἶχε φουντώσει γιὰ καλά στήν πλατεία τοῦ χωριού. Στὸν ίσκιο τοῦ χιλιόχρονου πλάτανου εἶγαι μαζεμένοι δῆλοι οἱ χωριανοί καὶ περιμένονται μεταβατικό. Προβαταρέοι καὶ γιδαρέοι, γεωργοὶ καὶ λοτόμοι, ἀφεντικά καὶ κολλήγοι, μαζὶ καὶ δ' παππᾶς καὶ δάσκαλος, ἀγωγίζονται γὰρ ρίξουν μιὰ στάλα φῶς στὸ «μυστήριο» τῆς τελευταίας ζωοκλοπῆς καὶ νὰ μποῦν στὰ χγάρια τοῦ δράστη. «Ολοι, λίγο - πολύ, κάτι εέρουν ἀπὸ τέτοιες δουλειές, ἀφοῦ δῆλοι εἴχουν θητέψει, ποιός εἴται καὶ ποιός ἀλλοιώς, στήν παμπάλαια αὐτή της τέχνης». «Ολοι κάτι εἴχουν νὰ παρατηρήσουν καὶ ὅλων οἱ γνῶμες εἶγαι... ἔμπειρογνώμογες. Κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανο εἶγαι σήμερα συγκεντρωμένη τόσο ἡ γνώση πάνω στήν τέχνη, γνώση ποὺ ἀποχτήθηκε ἀπὸ τὴν πολύχρονη θητεία τῶν χωριαγῶν μας σ' αὐτή, δ੹σο καὶ ἡ πείρα, πράμα δξετίμητο, ποὺ οἱ γενήσεις τῶν παππούδων μας κληροδότησαν στὴ δική μας γενηά. Ἔφόδια χριστιόλογα καὶ τὰ δυόδι.

Εἶγαι ἀναμφισβήτητο ὅτι, ἀπὸ μερικὲς χιλιάδες χρόνια, ἡ ζωοκλοπὴ μεσουραγεῖ στὸν τόπο μας. Πολλὲς πηγὲς δεδαιιώγουν τοῦτο καὶ, πρώτος καὶ καλλίτερος, δ' Ὁ-

μηρος, δ τόσο ἐνημερωμένος ...δημοσιογράφος τοῦ καιροῦ του. Περιγράφει μὲ τόση ζωγράφια τὸν τρόπο, ποὺ οἱ σύντροφοι τοῦ Ὁδυσσέα «βάρεσσαν» τὰ πόδια τοῦ ...Θεοῦ Ἡλιού καὶ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι εἰδοῖοι, πάντα ἀμεταγόητοι, φεύγοντας ἀπὸ τὴ σπηλιὰ τοῦ Πολύφημου, ὑστερα ἀπὸ τὰ γυνωστὰ γεγονότα «κόφανε» καὶ κάμποσα πρόβατα ἀπὸ τὰ κοπάδια του, ἔτσι γιὰ «ποδοκόπι». Καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμα. Δὲν πρέπει δημως γὰρ παραξενευόμαστε γιατὶ τὸ θέλεις νὰ κάνουν οἱ θυητοὶ ὅταν τὸ ...παράδειγμα τὰ δίνουν οἱ ἀθάγατοι; Τραγὸ παράδειγμα δὲ Ἐρμῆς, ὀλόκληρος θεός, ποὺ ἀπὸ τὰ γεννοφάσκια του ἔδειχγε ζηλευτὴ ἐπίδοση στὴν τέχνη, ἀλλὰ καὶ καπατωσύνη, αλέδοντας τὶς ἀγελάδες του Ἀπόλλωνα. Οἱ θυητοί, λοιπόν φτειαγμένοι «κατ' εἰκόνα καὶ ὅμοιωσιν» τῶν θεῶν τοὺς ἀκολούθησαν πιστὰ τὸ ...καλὸ παράδειγμα καὶ ἔτσι στὰ παραπέρα χρόνια — χιλιάδες χρόνια — τὰ πράματα πῆραν τὸν ἰδιο δρόμο, γενηὲς καὶ γενηὲς. Η τέχνη ἀπόχτησε παράδοση πού, μαζὶ μὲ τὴν πείρα ἀπὸ τὴ μακραίνων ἀσκησὴ της, ἔφτασε, ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, μέχρις ἐμᾶς, πολύτιμη κληρονομιά. Δὲν εἶγαι λοιπόν, τίποτα καινούργιο στὸν τόπο μας ἡ ζωοκλοπὴ οὔτε κάνει σὲ καγέναγ όδιαίτερη ἐντύπωση ἡ ἐπίδοση σ' αὐτή. Ἐντύπωση δημως κάνει, καὶ μάλιστα περισσή, ὅτι οἱ ζωοκλέφτες, στὰ δικά μας τουλάχιστο μέρη, σπάνια κλέβουν γιὰ ν' αὐγατίσουν τὸ θιός τους. Ἀν καὶ διαθέτουν ἄρτιατεχνικὴ κατάρτιση ἐπαγγελματικὰ καὶ οἰκογομικὰ στέκονται στὰ χαμηλότερα σκαλοπάτια καὶ δὲ χαίρουν καματές ...ἐκτιμήσεως καὶ ύποληψεως στὴ μεγάλη ...οἰκογένεια τῶν κλεφταράδων, ἀλλὰ ἀντίθετα, ἀποτελοῦν

τοὺς «φτωχούς καὶ ἀγεπρόκοπους συγγενεῖς». Καὶ εἶγαι, δέδαια, φυσικὸν γὰ μὴν τοὺς ...ἐκτιμοῦν οὕτε γὰ τοὺς ὑπολήπτονται οἱ ...ἔξευγενισμένοι «κλέφτες πολυτελεῖας» γιατὶ αὐτὸι μόνο ..ὑπεξαιροῦν ἢ «ἀποζημώνονται» — ποτὲ δὲν κλέθουν — καὶ μὲ τὸ «γάντι» πάγτοτε, ὥστε νᾶχουν «χέρια καθαρά», μὲν ἀποτέλεσμα γὰ φουσκώνει τὸ πορτοφόλι καὶ ν' ἀγεδαιίγει ἢ ...ἐκτίμηση, πράματα ποὺς προάγουν...κοινωνικὰ καὶ τοὺς δογθοῦν γὰ γίγουν ...παράγοντες τοῦ τόπου. Πῶς γὰ τοὺς παραδοῦν οἱ ταλαιπωροὶ οἱ ζωοκλέφτες; Πῶς εἶγαι μπορετὸν γ' ἀνεδοῦγ κανέγα σκαλοπάτι ἀφοῦ τοῦτοι κλέθουν, — δὲν ὑπεξαιροῦν — ὅχι γιὰ γὰ γεμίσουν τὸ πορτοφόλι — οἱ ἀγεπρόκοποι — ἀλλὰ ἄλλοι γιὰς γὰ ἵκανοποιήσουν ...γαστριμαργικὲς ἀπολαύσεις καὶ ἄλλοι γιὰς γὰ συγεχίσουν τὴν παραδόση καὶ γιὰς γὰ μὴ ...χαθεῖ τὸ ἔθιμο. Καὶ ἔξηγοῦμει: οἱ πρῶτοι ἔχουν τὴν γνώμην πώς τὸ ξένο ἀργί — δπως καὶ ἡ ξένη γυναίκα ἄλλωστε — εἶγαι πάγτοτε πιὸν ύστιμο ἀπ' τὸ δικό τους. Γιὰ λόγους γοστιμιᾶς, λοιπόν, κλέθουν τὸ ἀργὶ τοῦ γείτονος ἐγὼ τὴν ἵδια στιγμὴν κάποιος ἄλλος ἀνάθει φωτιὰ γιὰς γὰ φήσει τὸ δικό τους, ποὺ σὰν ξένο κι αὐτό, ἔχει ξέχωρη γοστιμάδα. "Ετσι ἡ δουλειὰ πάει γύρω καὶ ὅλοι εἴγαι μέσα στὸ χορό. Οἱ δεύτεροι, πάλι, ἔχουν μιὰ δικὴ τοὺς ἀντίληψην γιὰ τὴν λεβεγτιὰν καὶ τὸν ἀντρισμό, μιὰ σφαλερὴ ἀντίληψη, ποὺ κάνει ζωοκλέφτες δραστήριους ἀγθρώπους καὶ χαρακμίζει τίς θαυμαστές, πολλές φορές, ἵκανότητές τους.

Βλέπεις τραχοὺς τεσλιγγάδες μὲ μεγάλα κοπάδια — κατοσταριές κεφάλια — γὰ κλέθουν τὸ ξένο ζωγτανὸν μπαίγοντας στὸ κίγδυνο γὰ φυλακιστοῦν γιὰς γὰ ἐκτοπιστοῦν, ἄμα πιαστοῦν, καὶ γὰ δεχτοῦν τὰ «γυτρέμια» κανενὸς ἀγοιχτομάτη πιστικοῦ, ἄμα τοὺς «πάρει κάδο». Καὶ ὅλα τοῦτα γιατὶ ἔτσι τὸ θέλει ἡ ...παραδόση τῆς λεβεγτιᾶς, γιατὶ ἔτσι θὰ δείξουν τὴν καπα-

τσωσύνη τους — καὶ θὰ τοὺς παραδεχτοῦν — καὶ, ἀκόμα, γιατὶ ἔτσι θὰ ταράξουν λίγο τὸ ἀποτελματωμένα γερά καὶ τὴν ἄχαρη ζωὴν στὸ ἐλληνικὸν χωριό. Ή πράξη τους δὲν ἔχει, στὸ δάθιος, κανέγα ...ταπεινὸν κίνητρο ἀλλὰ εἶγαι, ἀς ποῦμε, ἔγα εἰδος... σπόρ. Μὲ τὸ «σπόρ» τοῦτο παραδγαίουν στὴν καπατσωσύνη μὲ τὸν ἀποσπασματάρχη — ἄλλος ...λεβέντης τοῦτος — καὶ μ' αὐτὸν παιζουν ἔγα ἐπικίνδυνο παιχνίδι μὲ τὴν φωτιά, γεμάτο συγκινήσεις δέδαια, πού, ὅμως δπως εἶγαι φυσικό, πολλές φρεΐς τοὺς τσουρουφλίζει. Παρὰ τοὺς πάμπολλους κίγδυνους τὸ μεράκι γιὰ τὸ σπόρ τοῦτο, τὴν «τέχνη», μεταδίνεται: ἀπὸ γεννὴσὲ γεγηά, ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, γιατὶ φαινεται πώς τὰ κίνητρά του κυλάνε στὶς φλέβες μας, μαζὶ μὲ τὸ αἷμα.

Στὸ χωριό μου, ἔγα δρεινὸν χωριό ἔκει πάνω στὴ Γκιώνα, εἰχαμε, πάππου πρὸς πάππου, πολλοὺς καὶ ἄξιους ζωοκλέφτες, ποὺ τίμησαν ἀρκετὰ τὸ δημόσιο του στὸ «μεγυντάνι». Ἀξιότερος ὅμως ἀπ' δλους θγῆκε δ Θύμυνιος τές Γιώργανας, ποὺ τὴν ξέραν δλοι μὲ τὸ παρανόμιο «δ Λυκοτόμαρος». Κανένας δὲν ξέρει γιατὶ ἀκριβῶς τοῦ κόλλησαν τὸ παρανόμιο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κανένας δὲν εἰχε τὴν παραμικρὴν ἀντίρρησην, δτι τοῦ ταίριαζε δσο ταιριάζει στὴ γίδα τὸ τομάρι της. Μολογᾶνε, πάντως, πώς ἀφορμὴ στάθηκε ἔγα τομάρι λύκου ποὺ τυλίχτηκε σὲ μιὰ «γιούργια» γιὰς γὰ πλανέψει πιστικοὺς καὶ σκυλιά, πράμια πού, τελικά, τὸ κατάφερε. Τὰ δσα ἀκολούθησαν τὴν ἐμφάνιση τοῦ..λύκου μολογιοῦνται τώρα σὰν ἀγέκδοτα σ' δλη τὴ περιοχὴ μας καὶ οἱ χωριαγοί ἀκόμα γελᾶνε μὲ τὸ «χγέρι» ποὺ πάθανε οἱ ἀτυχοὶ πιστικοί.

Ο Θύμυνιος ἦταν ἀνέκαθεν ζωοκλέφτης μὲ ...ἀρχές. Ποτὲ δὲν ἔκλεψε γιὰ τὸ «ἔχει», ἀφοῦ τὸ διός του ἦταν μεγάλο. Γιδοπρόδατα ἀμέτρητα — κατοσταριές πολλές, κάνγιλιάδα — χωράφια ποτιστικά

στὰ χαμηλώματα — στρέμματα ὀλόκληρα — λειθάδια καλὰ στὰ θουγά καὶ μετόχικ τραγυταχτὰ στὰ χειμαδιά, ὅλα δικά του ήταν. Καὶ ἀπὸ μετρητά, ἄλλο τίποτα. Τί τάθελε λοιπὸν τὰ περισσότερα; Πιὸτε πάλ. δὲν ἔκλεβε γιὰ νὰ φάει ἥ, τουλάχιστο, γιὰ νὰ φάει μοναχός του. "Αγ ὀρέγοταν τὸ κρέας, ἔλεγε, ἐσφαζε ἔνα ἀπ' τὰ δικά του. Γιὰ νὰ φαγωθεῖ τὸ κλεψιμὸ προσκαλοῦσε τοὺς φίλους του, καὶ τὸν παθὸ ἀκόμα ἄν ήταν βολετό, στρώνοταν πλούσια τάβλα μὲ χīλια δυὸ καλούδια καὶ γιγάνταν γλέντι τρικούδερτο. "Εξοδα δηλαδὴ πολὺ περισσότερα ἀπ' τὸ ζωγταγὸ πούκλεψε. "Ἐκλεβε μόνο καὶ μόνο ἀπὸ «ἀσικλῆκι», γυρεύοντας τὶς συγκινήσεις ποὺ δίγει ἡ ἐπικίνδυνη αὐτὴ δουλειά. "Ήταν καὶ αὐτὸς ἔνας... «σπόρτσμαν», ἔνας ζωοκλέφτης μὲ... ἔκτιμηση καὶ... ἀναγνώριση, ἀσχετο ποὺ τὸ μεράκι του αὐτὸ τὸν ἔκανε νάχει στεγές σχέσεις μὲ δικαστήρια, δικολάδους καὶ τὰ συνκρή. Τί νὰ γίνει; Μέσα στὸ παιχνίδι εἶναι καὶ τοῦτα.

"Ήταν πάντοτε συνεπής στὶς... ἀρχές του καὶ ποτὲ δὲν ἀκούστηκε γὰ «βαρέσει» κατασικάδα δεμένη στὴ βοσκή, γιὰ ἀργὶ ποὺ ἔκοψε ἀπ' τὸ κοπάδι. Τοῦτα δὲν προκαλοῦσαν συγκινήσεις καὶ, ἔξ ἄλλου, δὲν ταΐριαζαν στὴν... κλάση του. Εἶγα: δουλείες γιὰ πρωτάρηδες καὶ γιὰ παρακαταγούσις, ἔλεγε. Πιὸτε, πάλι, δὲν ἔκανε «γιούργια» σὲ κοπάδι ποὺ φύλαγαν παιδαρέλια — ἀφῆτα πράματα — γιὰ γυναῖκες — ἀσθενὲς φύλο σοῦ λέει δὲ ἄλλος — ἀσχετα ἄν μερικὲς τσοπάνισσες εἶγα: «σαΐνια» μογάχα. Πιὸτε δὲ θγῆκε γιὰ «σεργιάνι» γύχτα ἀφέγγαρη γιὰ κεῖγο τὸν παληόκαιρο, — ἀναμπουμπούλα σωστὴ — ποὺ κάνει ἀδύνατη τὴ φύλαξη τοῦ κοπαδιοῦ καὶ δυσκολεύει πιστικούς καὶ σκυλιά. Τέτοια πράματα, ὅχι, ποτέ!! 'Ο Θύμυιος ἔκλεβε πάντοτε ὅ,τι φυλαγόταν καλὰ καὶ, μάλιστα, ἀπὸ ἀνθρωπὸ μπασμένο στὴ δουλειά, ἔτσι ποὺ

γάγαι ἵσάξιοι. Κατώτερο ποτέ. "Α!! ὅλα κι' ὅλα.

Σὰν πραγματικὸς «μάστορας» ποὺ ἡταν ἔπρεπε γὰ βρεῖ τρόπο νὰ σοῦ πάρει τὸ ζωτανὸ κάτω ἀπ' τὴ μύτη σου, μέσα ἀπ' τὰ σκυλιά σου καὶ μὲ φεγγάρι ὀλόριομο, «ντάλα μεσημέρι». "Ολα αὐτὰ χρειάζονται, δένδια, καπατωσύνη μεγάλη καὶ φαντασία δυνατὴ γιὰ νὰ βρίσκεις δλοέγα καιγούργια τερτίπια, ποὺ θὰ ξεγελάσουν καὶ τὸν πιὸ μπασμένο πιστικὸ καὶ τὰ πιὸ καλὰ σκυλιά. 'Ο Θύμυιος ήταν, φαίνεται, προκισμένος καὶ μὲ τὰ δυό, καὶ πλουσιοπάροχα μάλιστα, γι' αὐτὸ τὸν εἶχε φρέσηθεῖ τὸ μάτι τῆς περιοχῆς μας καὶ τὸ συγκά του ἀκούγοταν μακριά. "Ολοι οι ζωοκλέφτες τοῦ θράζαν τὸ καπέλο καὶ κανένας δὲν σκέφτηκε ποτὲ γὰ τοῦ ἀμφισβητήσει τὰ πρωτεῖα. "Ολοι πέργαν μαθήματα ἀπ' αὐτὸν καὶ κάθε δουλειά του, ποὺ εἶχε τὴ σφραγίδα τῆς πληθωρικῆς προσωπικότητάς του, ήταν ἔνα σωστὸ καλλιτέχνημα, μιὰ «σύνθεση» μὲ γνωστὸ δένδια «συγθέτη» ἀλλά, συγήθως, χωρὶς ἀποδείξεις. Μὲ ὅλα τοῦτα στὸ... ἐνεργητικό του δὲν ήταν παράξενο, οὕτε ἀγεξήγητο, δτὶ ήταν δὲ πρῶτος ὅποπτος σὲ κάθε ζωοκλοπὴ τῆς... προκοπῆς.

"Ετσι καὶ τώρα, στὰ καλὰ καθούμενα, τὸν ἔφεραν στὸ μεταβατικό, «ώς ὅποτον ζωοκλοπῆς», γιατὶ κλέψανε τὸ ζυγούρι τοῦ Κώτσου τὸς Βασίλαγας. "Οχι καὶ πολὺ ἀδικα, δένδια, μιὰ καὶ ἡ καιγούργια «σύνθεση» ποὺ ἀκούστηκε στὸ χωρὶς ήταν πραγματικὸ ἀριστούργημα. 'Ο «συγθέτης» πήρε τὸ ζυγούρι μέσα ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Κώτσου, παλησῦ μάστορα τῆς ζωοκλεφτικῆς, χωρὶς γὰ τὸν ἐμποδίσει ποὺ τόχε πάντα δίπλα του, καὶ στὸν ὅπνο ἀκόμα, χωρὶς τὰ φοβερὰ σκυλιά του, ποὺ δὲ χαρίζονται μήτε στὸ ἀφευτικὸ τὸ ἴδιο, νὰ δώσουν χαμπάρι, χωρὶς γὰ τὸν κρατήσει δὲ φηλὸς αὐλόγυρος. Δὲν τὸν σταμάτησαν οὕτε οἱ παγί-

δες — τὰ «σίδερα» — ποὺ μ' ἀγοιχτὰ σαγόνια περίμεναν, οὕτε τὸ... σύστημα συγγερμοῦ — τεγκεδέγια κουτιά μὲ πετφίτεσ — οὕτε τὰ... γαρκοπέδια — σπασμένα μπουκάλια στοὺς τοίχους καὶ τὰ περάσματα — οὕτε τὰ χίλια δυό, ἀκόμα, μέτρα, προϊόντα πείρας ἀπ' τὴν μακροχρόνια θητεία στὴν «τέχνη», ποὺ ἔπεργε δὲ Κῶτσος γιατί, πέρα ἀπ' τὴν ζημιά, εἶγαι πάντοτε μεγάλη γντροπή γὰρ κλέψουν τὸν κλέφτη. Ήπειρός δὲ τοῦτα χάθηκε τὸ ζυγούρι: χωρὶς δὲ Κῶτσος νὰ πάρει μυρουδιά, χωρὶς γ' ἀλυχτίσουν τὰ σκυλιά, χωρὶς νὰ δσυλέψει καμμιὰ ἀπ' τὶς τόσες παγίδες, χωρὶς, τέλος, γὰρ μείνει ντορὸς στὴ λάσπη ποὺ γινόταν ἀπ' τὸ γερὸ πούχυναν γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτὸν κάθε βράδυ. Ό αγέρας, μωρὲ παιδί, τὸ πῆρε καὶ πάει, γιὰ δὲξαποδῶν ἔβαλε τὴν οὐρά του; Μυστήριο πράμα. Τὸ πρώτο ἀποκλείστηκε, ἀλλὰ τὸ δεύτερο ἔφερε στὸ νοῦ του ἀποσπασματάρχη τὸ σατανᾶ τῆς περιοχῆς, τὸ Θύμνιο τὸ Λυκούρομαρο. «Αὔτοῖς εἶγαι, τὸ δίχως ἄλλο» σκέφτηκε. Καὶ χωρὶς δισταγμὸν τὸν τύλιξε σὲ μιὰ κόλλα χαρτὶ καὶ τὸν ἔστειλε στὸ μεταβατικὸν «ώς οὐ ποπτον ζωκλοπῆς». Καὶ τὸ χωριό, μέρες τώρα, πασχίζει γὰρ δρεῖ μιὰν ἀκρη, γὰρ δγάλει ἔνα πόρισμα. «Ἄδικος δὲ κόπος ὅμως. Κάτι τις «δὲν παγαίνει κάτω».

Στὸν πρόεδρο εἶπαν πολλά.

— «Τὸ δίχως ἄλλο, κύρ πρόεδρε, σ' πέρν' τ' χάντρα τ' ματιοῦ σ', χουρὶς γὰρ πάρ' σ' χαμπάρ' τίπουτα» εἶπε δὲ ἀποσπασματάρχης. «Διαόλου κάλτσα δὲ κερκτᾶς. Μέχρι νὰ παίξεις μιὰν κολτσίγα βαράει, σὲ μαγγιόρα στάνη τρεῖς ὥρες δρόμο, τὸ καλλίτερο μανάρ' κι σὰν τελέψεις εἶναι δίπλα σ' κι' σ' κάνει τ' παρθέγα».

— «Κι τ' σ' Παναγιᾶς τοὺς γιουργτάγι κλέθ» συμπλήρωσε ἄλλος παθός.

— «Λ' κουτόμαρου τὸν εἴπαν μὰ ἵδιους λύκους εἶγαι, ἀπόσωσε ἄλλος, θαυμαστικά.

Αὐτά, καὶ πολλὰ ἀκόμα, εἶπαν οἱ μάρτυρες ποὺ πέρασαν. Καὶ σὰν τελειώσαν τοῦτοι ρωτάει δὲ πρόεδρος:

— «Λοιπόν, Θύμνιο, τί λές; Τὸ πῆρες τὸ ζυγούρι;»

— «Πρὶν ἀπ' αὐτόγο, κύρ πρόεδρε, γιὰ πές μους ἀποκρίνεται δὲ Θύμνιος «τὸ κ'δούγι τ' ἀπόγινε;»

— «Τὸ κουδούγι; Τί δουλειὰ ἔχουμε τώρα μὲ τὸ κουδούγι; Γιὰ τὸ ζυγούρι ρώτησα. ἔγώ» κάγει ἀπορρημένος δὲ πρόεδρος.

— «Οχι, κύρ πρόεδρε», ἐπιμένει δὲ Θύμνιος, «γιά ρώτα. Τὸ κ'δούγι τί ἀπόγινε; τὸ πήγανι γιά τὸ ἀφήκαγι;»

— «Οχι, τοὺς κ'δούγι τ' ἀφήκανι» παραδέχτηκε δὲ Κῶτσος.

— «Τ' ἀκοῦσ, κύρ πρόεδρε, τ' ἀκοῦσ;» φωνάζει δὲ Θύμνιος θριαμβευτικά. «Τὸ κ'δούγι τ' ἀφήκαγι. Ηρέπ' γὰρ ξέρ' σ' ὅμους, θτὶ ἀμα κλέθ' οὐδὲ Θύμνιος μαζὶ μὲ τοὺς ζουτανὸν παίρνι κὶ τοὺς κ'δούγι, πάντοτε. Δὲ γίνετι ἀλλοιῶς διλέπ' σ.

Τὸ ἐπιχείρημα ἔπεσε σὰν κεραυνός. Τὸ μεταβυτικὸν ἔμεινε ἀφωνο, ἐνῶ οἱ χωριανοὶ κυττάχτηκαν μεταξύ τους ἔκπληκτοι — τί στραβομάρα ητανε τούτη πάλι νὰ μὴ διέπουν τί λείπει καὶ δὲν πάει κάτω ἡ φκειάζη — καὶ κούνησαν τὸ κεφάλι ἐπιδοκιμαστικά.

— «Σουστὸ εἶγι» παραδέχτηκε δὲ μπάρμπα Θανασούλας, δὲ πρύτανις τῶν... ἔμπειρογνωμόγων. «Καλὰ τόπα ίγώ δτ' κάτ' λείπ' κιδε μ' πάει κάτω».

— «Ἐτσι εἶγι» συμφώνησαν καὶ οἱ ἄλλοι τώρα. «Τὸ σουστὸ σαυστό».

Καὶ δέσμαια ἔτσι εἶγαι. Στὴν ἀξιάδα τοῦ Θύμνιου τοῦ Λυκούρομαρου δὲν ταίριαζε γὰρ φοδᾶται τὸν κίνδυνα καὶ γ' ἀφήνει πίσω τὸ κουδούγι, ἀποφεύγοντας τὸ προδοτικὸ θόρυβο του. «Α!! τὸ σωστό, σωστό.

Καὶ, ὅπως ηταν φυσικό, ἀθωώθηκε πχνηγυρικά.

Η ΚΛΕΦΤΟΒΡΥΣΗ

ΤΟΥ ΔΩΡΙΕΑ

Άπό τὸ Λιδορίκι κοιτάζοντας πρὸς τὸ ξορρᾶ τὶς φηλές καὶ καταπράσινες βουγο- πλαγιές θλέπεις, ἐκεῖ ποὺ τελειώγουν τῆς γῆς τὰ υψώματα καὶ ἀρχίζει τὸ μάτι σου νὰ συγαντᾶ τὸν οὐρανό, ἔγα περήφαγο υψω- ματάκι ποὺ ἔχει ωρίζει ἀπὸ τὸ ἄλλα, λέσ καὶ εἶναι ὁ ἀρχηγός τους, ὁ προστάτης τους. Ἡ βουγοκορφούλα αὐτή, ποὺ ἔχει υψόμε- τρο 1.700 μέτρα, εἶναι ἡ φηλότερη, καὶ στὴν κορυφὴ της εἶναι χτισμένο, ἀπὸ πο- λὺ παλιά, τὸ ἔκκλησάκι τοῦ Προφήτη Ἡ- λία. Τὸ ἔχτισαν πρὶν ἔγα αἰώνα, μεταφέ- ροντάς το ἀπὸ ἄλλη κορφούλα, οἱ κάτοικοι τοῦ Τρίστεγου.

Άπὸ τὸ ἔκκλησάκι αὐτὸ δύνομάστηκε ἡ βουγοκορφὴ Ἀϊλιᾶς. Κοιτάζοντας ἀπὸ κεῖ- στὴν ἀγατολή θλέπεις κατάφατα ἀπέναν- τι, στὸ ἵδιο περίπου υψός, τὰ Βαρδούσια. Πρὸς τὴ δύση θλέπεις, πολὺ κοντά, τὸ πα- νύμορφο Βλαχοδούγι — τὸ καλοκαίρι πρά- σινο καὶ τὸ χειμώνα κάτασπρο. Ἀριστερά σου υψώγεται τὸ Ξεροδούγι καὶ δεξιά σου τὸ Λυκομάτι, ὅπου ὁ Ἀϊ Νικόλας τοῦ Ψη- λοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Κερασιᾶς. "Οταν δρί- σκεσαι ἐκεῖ πάνω, καὶ προπαντὸς μέσα στὸ ἔκκλησάκι, νοιώθεις ρίγος, νομίζεις ὅτι πραγματικὰ ἐπικονωνεῖς μὲ τὸ Θεό. Τρι- γύρω υπάρχουν ἀρκετά μικρά χωριά, πα- λιές ἀετοφωλιές.

Στὸν Ἀϊλιᾶ πήγαιναν κάθε χρόνο, στὴ γιορτὴ του, οἱ Τριστεγιῶτες, περπατώντας δέκα χιλιόμετρα ἀγηφορικὸ μονοπάτι, μὲ τὰ παιδιά τους, τὶς θελέντζες καὶ τὰ τρόφιμα τῆς ήμέρας πάνω στὰ γαιδου- ράκια τους, πειράζοντας ὁ ἔνας τὸν ἄλ- λο καὶ τραγουδώντας. "Οταν ἔφταγαν ἐκεῖ πάνω πρώτη τους δουλειὰ ἡταν νὰ μποῦν στὸ ἔκκλησάκι καὶ νὰ κάγουν τὴ λειτουρ-

γία μαζί μὲ τὸν παπᾶ τοῦ χωριοῦ. Μετὰ ἔνγαιγαν ἔξω, ἔστρωγαν τὶς θελέντζες κά- τω ἀπὸ τὰ ἔλατα καὶ ἀρχίζαν τὸ φαγοπότι, ὅλοι μαζί, πειράζοντας ὁ ἔνας τὸν ἄλλο καὶ ὅλοι μαζί τὸν παπᾶ καὶ τὴν παπαδιά. Ἄφοῦ τέλειωνε τὸ φαγητὸ ἀρχίζαν τὸ χο- ρὸ καὶ τέλειωγαν τὸ δράδυ. Καὶ γιὰ ὅργα- να; Μόνο τὴ φωνὴ τους. Ἡταν φαίνεται εὐχαριστημένοι τότε οἱ ἀγθρωποί ἀπὸ τὴ ζωὴ τους. Σήμερα, δχι λειτουργία καὶ πα- νηγύρι δὲν γίνεται, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐγκατά- λειψη ἔχει πέσει καὶ τὸ ίερὸ τῆς ἔκκλη- σιᾶς.

Πίσω ἀπὸ αὐτὴ τὴ ραχούλα τοῦ Ἀϊλιᾶ ἡταν ἡ Κλεφτόβρυση, μέσα σ' ἔνα πυκνὸ δάσος ἀπὸ ἔλατα σὲ μιὰ ἀπότομη κατηφο- ριά. Ἡταν κάτω ἀπὸ κάτι μεγάλες πέτρες ποὺ σχηματίζουν ἔνα ρηχὸ χαντάκι. Δέος πιάνει δποιον δρίσκεται ἐκεῖ. Ἡ δρυσούλα δὲν εἶχε πολὺ νερό, μιᾶς ἵγκας, δπως θὰ λέγαμε σήμερα, μὰ ἡταν σταθερό, χειμώ- γα - καλοκαίρι ἔτρεχε τὸ ἵδιο, μόνο ποὺ τὸ χειμώνα ἡταν ζεστὸ καὶ τὸ καλοκαίρι πο- λὺ ιρύσ. Τὸ νεράκι αὐτὸ εἶχε καὶ μιὰ ἄλ- λη ἰδιότητα, ἡταν πολὺ χωνευτικό. Θυμα- μαι ποὺ λέγαν οἱ παλιοὶ πώς ἐδῶ πάνω ἀν ἔχεις ἔνα τάλαρο ἐλιές τὶς τρῶς ὅλες σὲ μιὰ μέρα. Τὸ νεράκι ἀγάθρυσε μέσα ἀπὸ τὸ χῶμα, δίπλα στὴ ρίζα ἔνδες ἔλατου καὶ μιὰ αὐλακιὰ τόφερε σ' ἔνα σκαλιστὸ πέ- τριγο κάλανο ποὺ ἡταν φτειαγμένος εἰδί- κα γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Ἀπὸ αὐτὸν ἔπεφτε σ' ἔνα πέτριγο γουργί, γιὰ γὰ πίγουν τὰ ζῶα, καὶ ἀπὸ δῶ, μὲ μιὰ μικρὴ χαραγή, ἔ- πεφτε στὸ χῶμα σχηματίζοντας ἔνα μι- κρὸ ρυάκι ποὺ κελάριζε, σὰ νὰ γανούριζε τὴν ἐρημιά. Τὴ δρύση: αὐτὴ τὴν εἶχαν φτειάζει ἐπὶ τουρκοκρατίας οἱ κλέφτες τῶν

γύρω θουγών καὶ γι' αὐτὸ δόνομάστηκε Κλεφτόδρυση.

‘Η περιοχὴ ἡταν τόσο ἀπομακρυσμένη ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο, ὥστε ἀποτελοῦσε πραγματικὸ καταφύγιο κάθε ἐλεύθερου ἀνθρώπου. Φυσικὸ λοιπὸν ἡταν ἐκεῖ πάνω γὰ λημεριάζουν οἱ κλέφτες τῆς ἐποχῆς, μακριὰ ἀπὸ τὸν κατακτητὴν, καὶ ἐκεῖ ν' ἀφήσουν τὰ σημάδια τους. ’Αργότερα ἐδῶ πέρα κατέψυγε καὶ ἡ Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα, ἔπειτα ἀπὸ τὸ γνωστὸ σκάγδαλο καὶ τὰ ἐπεισόδια ποὺ τὸ ἀκολούθησαν.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μας ἡ Κλεφτόδρυση ἀγακαιγίστηκε ἀπὸ δυὸ μαστόρους τῆς ἐποχῆς, τὸ Γιώργο Ἀλεξίου καὶ τὸ Θόδωρο Ἀποστόλου. Αὐτοὶ οἱ δυὸ ἀνθρωποι, ἀν καὶ ἀγράμματοι χωρικοί, εἶχαν φαίνεται βαθύτερη ἀπὸ μᾶς πίστη στὴν παράδοση καὶ τὴν ἴστορία τοῦ τόπου τους, γιὰ τὴν ἀξία τῆς δρύσης. “Ἐχτισαν ἔνα μικρὸ τοῖχο, σκάλισαν μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ ἔφτειαξαν τὸν πέτρινο κάλανο - δρύση ποὺ εἴπαμε παραπάνω, δίγοντας ἔτσι στὴν παλιά, ἀγρια καὶ ἐγκαταλειμένη πιὰ τοποθεσία δῆμη δρύσης — ἀληθινοῦ παράδεισου μέσα στὸ ἔρημο δάσος. ‘Ο τοῖχος ὑπάρχει ἀκόμα καὶ σήμερα, μισοκαταστραμμένος, δι κάλανος - δρύση ἡταν στὴ θέση του πάνω ἀπὸ μισὸ αἰώνα καὶ θὰ ἡταν ἐκεῖ γιὰ πολλοὺς ἀκόμα αἰώνες ἀν δὲν τὸν ἔπαιργε κάποιος χωρικὸς ἀπὸ τὴν Κερασιά δι δοποῖς, διπως ἀκουσα, τὸν πῆγε στὸ χωράφι του γιὰ γὰ ποτίζει, ίσχυριζόμενος πώς τὸ γερὸ τῆς Κλεφτόδρυσης χάθηκε ἀπὸ τοὺς σεισμούς. Τὸ νερὸ δέναια δὲ χάθηκε, ἡ τοποθεσία ὑπάρχει, τὸ περιβάλλον εἶγαι τὸ ἵδιο — εύτυχῶς ποὺ δὲν τὸ ἀγακάλυψε ἀκόμα τὸ Δασαρχεῖο — καὶ μόνο δ σκαλιστὸς πέτρινος κάλανος, ποὺ ἔδιγε στὸ γεράκι: τὴ μορφὴ δρύσης - τῆς ἴστορικῆς δρύσης - λείπει. Θὰ παρακαλοῦσα ἀπὸ τὴ στήλη αὐτὴ διποιογέρει ποῦ δρίσκεται δι κάλανος γὰ ἐνεργήσει, ὥστε γὰ ἐπανέλθει στὴ θέση του γιατὶ εἶγαι κρίμα ἐμεῖς οἱ ἵδιοι γὰ κα-

ταστρέφουμε τὴν ἴστορία μας.

Μετὰ τὰ χρόνια τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν κατατρεγμένων ἡ Κλεφτόδρυση κρατοῦσε συντροφιὰ στοὺς τσοπαναραίους, παλιοὺς καὶ γέους. Πήγαιναν ἐκεῖ κυρίως μερακλῆδες γιὰ γὰ φάγε καὶ γὰ πιοῦν κρύσι καὶ χωνευτικὸ γεράκι, γιατὶ καὶ αὐτοὶ εἶχαν τὰ λημέρια τους — τὶς στάγες — ἐκεῖ τριγύρω. ’Αλλὰ στὴ χρυσὴ ἐποχὴ, ποὺ ἐγὼ ἔχω ὑπὸ δῆμη μου (1950—1955), δὲν πήγαιναν μόνο τσοπάνηδες ἀλλὰ καὶ τουρίστες. Δηλαδὴ τί τουρίστες, τσοπανόπουλα ἡταν ποὺ εἶχαν φύγει ἀπὸ τὸ χωριό πρὶν χρόνια γιὰ τὴν Ἀθήνα, τὴν Ἀμερικὴ κλπ. καὶ ἔρχονταν τώρα γιὰ «προσκύνημα» στὸν Ἄιλια, καὶ στὴν Κλεφτόδρυση, ἀλλὰ καὶ γιὰ φαγητὸ καὶ ὑπνο κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα. Δὲν ἔχω καμιὰ ἀκριβοὶ λα πώς καὶ σήμερα θὰ πήγαιναν στὴν Κλεφτόδρυση καὶ στὸν Ἄιλια περισσότεροι ἀπὸ τότε ἐπισκέπτες, ἀν τὰ δυὸ αὐτὰ μυημεῖα εἶχαν διατηρηθεῖ. Γι' αὐτὸ θὰ παρακαλέσω τὴν Ἀδελφότητα Τριστεινωτῶν Δωρίδος, γιατὶ σ' αὐτὴ κυρίως πέφτει τὸ δάρος, γὰ δάλειστὸ πρόγραμμά της καὶ γὰ ἐνεργήσει ὅτι εἶναι δυνατὸν γιὰ τὴν ἀγαστήλωση τῶν μυημείων αὐτῶν, χωρίς γὰ γίνουν δρόμοι καὶ ἀλλὰ ἔργα συγχρόνων ἀνέσεων, γιατὶ τότε θ' ἀλλοιωθεῖ τὸ περιβάλλον καὶ ἡ τοποθεσία θὰ χάσει τὴν ἀξία της.

Πόση ἀξία ἔχει ἡ ἐρημικὴ αὐτὴ τοποθεσία καὶ τὶ ἴστορία κρύδει ἡ Κλεφτόδρυση νομίζω ὅτι τὸ γνωρίζουν καλλίτερα ἀπὸ μένα τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀδελφότητας καὶ γι' αὐτὸ ἀπευθύνομαι σ' αὐτούς.

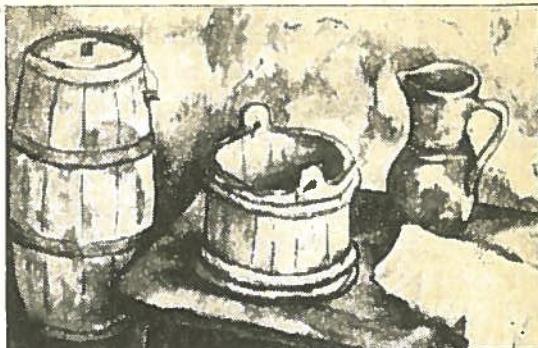
Γύρω ἀπὸ τὸν Ἄιλια ὑπῆρχαν, δέναια, καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη, καὶ ἀλλες δρυσοῦλες μὲ παρόμοια ἴστορία, ἡ κυριότερη ἀπὸ τὶς διποιες εἶναι τοῦ Βεληγκέκα ἡ δρύση. ’Ασχολήθηκα ὅμως μὲ τὴν Κλεφτόδρυση γιατὶ λόγω τοποθεσίας καὶ λόγω ἴστορίας εἶναι ἡ κορωνίδα τῶν δρυσῶν τῆς περιοχῆς.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΕΦΟΣ

ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

(Έντυπώσεις καὶ κρίσεις)

ΤΟΥ ΔΡΟΣΟΥ ΚΡΑΒΑΤΟΓΙΑΝΝΟΥ

Η «Έταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν» ἀποτελεῖ σημαντικὸ κεφάλαιο γιὰ τὴ Φωκίδην στὸν τομέα τῆς Τέχνης καὶ τῶν Γραμμάτων.

Πολλοὶ παραπογοῦνται: Γιατὶ ἐπιχορηγεῖται μόγο αὐτὴ ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ τοὺς φορεῖς του. Η ἀπάντηση εἶναι ἀπλῆ: Γιατὶ μόγο αὐτὴ ἐγγυᾶται σοβαρότητα, μόνο αὐτὴ ἀποτελεῖ πολιτιστικὸ — ὅχι πολιτικὸ — σωματεῖο καὶ κυρίως, γιατὶ μόνο αὐτὴ κινεῖται σωστὰ καὶ παραγωγικὰ σὲ ἔνα τόπο ποὺ δὲ, τι ἐπιχειρεῖται γὰρ γίνη ἔχει σὰν ἀφετηρία ἀλλοτε τὴν κομματικὴν προσολὴν ἀγίκανων γραμμοτεζήδων καὶ ἀλλοτε πάλι τὴν προσωπικὴν μωροφιλοδοξίαν ἀγράμματων καὶ ἀτάλαντων «καλλιτεχνῶν» καὶ «συγγραφέων».

Ο μικρὸς Φωκικὸς χῶρος δὲν στερεῖται ἀνθρώπων μὲ ποιοτικὸ ἔργο στὶς τέχνες καὶ τὰ γράμματα. "Ομως οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ κατὰ κανόνα μέγουν στὸ περιθώριο, γιατὶ σέβονται τὸν ἑαυτό τους, πρωτίστως, καὶ δὲν συνηθίζουν γὰρ ἐντάσσωνται σὲ πολιτικές αλίκες καὶ καλλιτεχνικές φατρίες, ἐπιδιώκοντας κάποια ἀγάδειξη. Αγιτιθέτως εἶναι γνωστὸ πώς μετά τὴν καθίζηση τῶν ψευτοποιοτήτων θὰ δηγῇ στὴν ἐπιφάνεια

τὸ ἀληθιγὰ ποιοτικό, καὶ οἱ φορεῖς του θὰ λάδουν τὴ θέση ποὺ τοὺς ἀνήκει.

Η «Έταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν» ἀγέλαθε ἔνα δύσκολο ἔργο: Νὰ φέρη στὴν ἐπιφάνεια τοὺς ἀγθρώπους αὐτούς ποὺ παράγουν ἔργο ποιοτικό, γὰρ τοὺς γνωρίσῃ μὲ τὸ κοινὸ τῆς ιδιαίτερης Πατρίδας τους καὶ γὰ τοὺς κάνη εὑρύτερα γνωστούς στὸ Παγελλήγιο.

Πρῶτος ἀγάμεσα σ' αὐτούς ὁ ζωγράφος Χαράλαμπος Στέφος ἐπελέγη γιὰ γὰρ ἐκπροσωπήση τὴ Φωκίδα στὸν τομέα τῆς τέχνης τοῦ χρωστήρα. Η ἀγαδρομικὴ τοῦ ἐκθεσης ζωγραφικῆς — ποὺ ὡργάνωσε τὴ «Έταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν» — ἀρχισε στὶς 23 τοῦ Ἀπρίλη στὴν αἰθουσα τῆς «Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Ἀμφίσσης» καὶ δὲν εἶναι γνωστὸ πότε θὰ τελειώσῃ. Τὴν κρατοῦν ἀνοιχτὴ οἱ ἐπισκέπτες πού, κατὰ δεκάδες, γεμίζουν καθημερινὰ τὴν αἰθουσα.

Ο Χαράλαμπος Στέφος εἶναι αὐτοδίδακτος ζωγράφος. Γεννήθηκε στὸν Κόκκινο τῆς Δωρίδας καὶ κατοικεῖ στὴν "Αμφίσση, ὅπου ἐργάζεται σὰν ιδιωτικὸς ὑπάλληλος. Μὲ τὴ ζωγραφικὴ ἀρχισε ν ἀσχολεῖται πρὶν 20 χρόνια (1958). Πήρε μέρος σὲ πολλὲς — κυρίως ὁμαδικὲς — ἐκθέ-

σεις. Τὸ ἔργο του προξένησε ἐγτυπωση⁹ στοὺς τεχνοκρίτες, ποὺ τὸ σχολίασνυ εὐγοῦκά. "Ἐγιγε μέλος τῆς «Διεθνοῦς Ἐνώσεως Καλῶν Τεχνῶν» καὶ τὸ 1974 ἐκπρόσωπησε τὴν Ἑλλάδα στὴ διεθνῆ ἔκθεση τοῦ Monte Carlo, ὅπου κι' ἔλαβε τὸν 1ο ἐπαιγο. (Τὴν στιγμὴν ποὺ γράφονται αὐτές οἱ γραμμές μαθαίνουμε ἀπ' τὸν ἡμερήσιο ἀθηγαῖκὸ τύπο, τὸ ραδιόφωνο καὶ τὴν τηλεόραση πῶς ὁργανώνεται στὴν αἴθουσα Κένγγετυ τῆς «Ἐλληνοαμερικανικῆς Ἐνώσεως» — μὲ πρωτοδουλίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος τῆς Διεθνοῦς Ἐνώσεως Καλῶν Τεχνῶν — ἔκθεση 26 ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς ὁ Χαράλαμπος Στέφος συμμετέχει μὲ 2 ἔργα του).

"Ἡ παροῦσα ἔκθεση στὴν "Αμφισσα εἶναι ἡ πρώτη του ἀγαδρομικὴ καὶ παράλληλα ἡ 7η ἀτομικὴ του. Οἱ ἄλλες του ἀτομικές ἦταν: 1966 Λιδορίκι, 1972 Ἀθήνα (Παρασσόδε), 1972 "Αμφισσα, 1974 Ἀθήνα (Γκαλερί «Ροτόντα»), 1976 Θεσσαλονίκη (Γκαλερί «Διογένης»), 1977 Deurne Ὁλλανδίας (Ἐλληνικὴ Ἐθνομάρτια Τέχνης).

Γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Στέφος παρουσιάζει 9 ἔργα — ζωγραφισμέγα μὲ κάρβουνο— μὲ τίτλο: «Κατοχὴ — Πεῖγα». Εἰκόνες φρίκης ποὺ σημάδεψαν τὰ παιδικά του χρόνια, βιώματα τῆς ἐφηβικῆς του ἡλικίας μεταφέρονται στὸ μουσαμᾶ μὲ ἔντονο τὸ στοιχεῖο τῆς παραμόρφωσης. Ἡ «ὑπερβολὴ» τοῦ καλλιτέχνη γίνεται ὑποβολὴ γιὰ

τὸ θεατὴ καὶ μέσο ἀνάπλασης τῶν παραστάσεων τῶν πιὸ τραγικῶν γεγονότων τῆς ιστορίας τοῦ σύγχρονου Ἑλληνισμοῦ.

Δέγν θὰ μείνῃ πάγω ἀπὸ δύο χρόνια ὃ καλλιτέχνης στὸ δύσυνηρὸ αὐτὸ κομμάτι τῆς ιστορίας. Ἡ γοσταλγία τῶν παιδικῶν του χρόνων θ' ἀναπλάση μέσα του χρωματικὰ τὸ δρεινὸ χωριό, τὴν ἔξοχή, τὴ φύση. Ἐχει στὸ μεταξὺ μετοικήσει στὴν "Αμφισσα μεταφέροντας τίς παιδικές του ἀναμνήσεις ποὺ θὰ τίς κάνει εἰκόνες, βαδίζοντας στὰ χγάρια τοῦ Γκωγκέν, τοῦ Βάν Γκόγκ καὶ τῶν ἱμπρεσσιονιστῶν ζωγράφων. Δαγείζεται καλὰ στοιχεῖα καὶ πρώτος αὐτὸς τὰ δίγει μὲ συγέπεια στὴν προπάθειά του νὰ μᾶς φέρῃ σ' ὅπτικὴ ἐπιφάνη μὲ τὰ λαϊκὰ σκεύη τοῦ χωριατόσπιτου, γιὰ νὰ μᾶς ὑπενθυμίσῃ πῶς αὐτὰ ποὺ συντρόφεψαν πολλές γενιές τοῦ ὑπόδουλου ἑλληνισμοῦ πρέπει νὰ ζήσουν παντοτειγὰ στὴ μνήμη μας καὶ νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὰ καιμίγια τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ.

"Ἡ καθαρότητα τῶν χρωμάτων ξεκουράζει τὸ θεατὴ, ἡ παράθεση συμπληρωματικῶν χρωμάτων μεταφέρει — θαρρεῖς — στὴν πόλη τὸ ἀγνό λαϊκὸ στοιχεῖο τοῦ δρεινοῦ χωριοῦ, ἡ χρησιμοποίηση κοκκίδων κάνει τὴν ἐπιφάνεια νὰ πάλλεται. Ὁ ἐπισκέπτης μένει αἰχμάλωτος σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα γαλήνης καὶ πληρότητας.

"Ἡ ἀγαδρομικὴ ἔκθεση τοῦ Στέφου ἀποτελεῖ μιὰ λυρικὴ ἀγαδρομή στὸ μεγαλεῖο τῆς γενιᾶς του, τῆς γενιᾶς μας.

Μᾶς εἶναι εὔπρόσδεκτες τόσο οἱ συνεργασίες σὲ θέματα ποὺ ἔξυπηρετοῦν τοὺς σκοπούς τῆς Ἐταιρείας, ὅσο καὶ ἡ διατύπωση ὅποιασδήποτε κριτικῆς, οἱ ὑποδείξεις σας γιὰ τίς ἔλλειψεις μας καὶ γενικὰ ὅ,τι μπορεῖ νὰ συμβάλει στὴν καλλιτέρευση τοῦ περιοδικοῦ μας.

΄Απ’ τὴ δραστηριότητα τῆς Έταιρείας

Τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, 23.4.78, ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια τῆς ἀναδρομικῆς ἐκθέσεως ζωγραφικῆς «ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΕΦΟΣ — ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ — ποὺ διοργάνωσε ἡ Έταιρεία στὴν αἴθουσα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Αμφίσσης.

Στὰ ἐγκαίνια παραθέθηκαν ὁ Νομάρχης Φωκίδος, ὁ Δήμαρχος Αμφίσσης, οἱ ἀρχὲς τοῦ τόπου μας καὶ πλῆθος φιλοτέχνων ἀπ’ ὅλη τὴν περιφέρεια. Η ταμίας τῆς Έταιρείας, Εύγενία Γερολυμάτου, παρουσίασε, μὲ δυὸ λόγια, τὸ ἔργο τοῦ ζωγράφου στὰ εἴκοσι χρόνια τῆς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητάς του.

Στὴν ἐκθεση παρουσιάστηκαν 40 πίνακες, χαρακτηριστικοὶ τῆς τεχνοτροπίας τοῦ καλλιτέχνη, τοῦ προσληματισμοῦ καὶ τῶν ἀναζητήσεών του στὰ εἴκοσι χρόνια. Ανάμεσα σ’ αὐτοὺς ἐννιά ἔργα μὲ κάρβουνο, μὲ τὸν τίτλο «ΚΑΤΟΧΗ — ΠΕΙΝΑ», ἐκτέθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ καὶ ἔκαναν ἴδιαίτερη ἐντύπωση.

Η προσέλευση τοῦ κοινοῦ ὑπῆρξε ἀθρόα, ἀκόμα καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παραταθεῖ ἡ λειτουργία τῆς ἐκθέσεως μερικὲς μέρες, πέρα ἀπ’ τὴν καθορισμένη, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦν ὅλοι. Οἱ κρίσεις καὶ οἱ ἐντυπώσεις τῶν ἐπισκεπτῶν ὑπῆρξαν ἐγκωμιαστικὲς τόσο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ζωγράφου, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀψογη καὶ ἐπιμελημένη διοργάνωση, ὅπως φαίνεται ἀπ’ τὰ γραφόμενα στὸ σχετικὸ βιβλίο ἐντυπώσεων.

Ἐμπειριστατωμένη κριτικὴ τῆς ἐκθέσεως δημοσιεύεται σὲ ἄλλη στήλη τοῦ περιοδικοῦ.

Συμπατριώτη,

Μὴν πετᾶς τὸ περιοδικὸ τοῦτο. "Εστω καὶ ἂν δὲ σοῦ ἀρέσει μὴν τὸ καταστρέφεις.

Δῶστο σὲ κάποιον ἄλλο. Μπορεῖ ν’ ἀρέσει σὲ κεῖνον.

Ἐπιτρέπεται δὲ μερικὴ ἡ δλικὴ ἀγαδημοσίευση τῶν κειμένων, μὲ τὴν προ-
υπόθεση γὰρ γίνεται μνεῖα τοῦ περιοδικοῦ, δπου πρωτοδημοσιεύθηκε καὶ γὰ
δημοσιεύεται δι πρόλογος ἡ τὸ σχόλιο τῆς συντάξεως, ἢν υπάρχει.

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ